

ОРГАНІЗАЦІЯ
ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
УКРАЇНА

MINISTRY OF
FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

Швеція
Sverige

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська агенція розвитку
та співробітництва (SDC)

ЗВІТ

З ЦІЛЬОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ЩОДО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ
ДАНИХ ТА ДЖЕРЕЛ
ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ
В КРАСНОРІЧЕНСЬКІЙ ОТГ
КРЕМІНСЬКОГО РАЙОНУ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ЗВІТ З ЦІЛЬОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ДАНИХ ТА ДЖЕРЕЛ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В КРАСНОРІЧЕНСЬКІЙ ОТГ КРЕМІНСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Публікацію підготовлено в межах Програми ООН із відновлення та розбудови миру за фінансової підтримки урядів Данії, Швейцарії та Швеції.

Авторка: Вербицька Валентина Сергіївна, національна експертка ПРООН.

Думки, зауваження, висновки або рекомендації, викладені в цьому документі, належать авторці і не обов'язково відображають погляди ООН та урядів Данії, Швейцарії та Швеції.

Програму ООН із відновлення та розбудови миру реалізують чотири агентства ООН: Програма розвитку ООН (ПРООН), Структура ООН з питань гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН Жінки), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA) і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО).

Програму підтримують дванадцять міжнародних партнерів: Європейський Союз, Європейський інвестиційний банк, а також уряди Великої Британії, Данії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Норвегії, Польщі, Швейцарії, Швеції та Японії.

ЗМІСТ

6 ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

7 ВСТУП

8 МЕТОДОЛОГІЯ
ДОСЛІДЖЕННЯ

12 **1. АНАЛІЗ НАЯВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗВІТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМ, ЩО ВХОДЯТЬ ДО СФЕРИ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕПАРТАМЕНТУ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОДА**

12 1.1. Аналіз екологічних звітностей щодо стану довкілля за 2016-2018 рр.

30 1.2. Аналіз діючих регіональних природоохоронних програм за 2016-2018 рр.

40 **2. ОГЛЯД РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОСИСТЕМ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

48 **3. ОГЛЯД СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ДОВКІЛЛЯ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

66 **4.** ПОТОЧНИЙ СТАН ДОВКІЛЛЯ КРАСНОРІЧЕНСЬКОЇ ОТГ

74 **5.** ПОТЕНЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ТА
ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ГРОМАДИ

74 5.1. Стан водопостачання, водовідведення. Якість питної води

78 5.2. Стан поводження із твердими побутовим відходами

84 **6.** СТРАТЕГІЧНІ ЕКОЛОГІЧНІ ЦІЛІ КРАСНОРІЧЕНСЬКОЇ
ОТГ З ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

92 **ВИСНОВКИ**

94 **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

95 **СТРАТЕГІЯ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО
СЕРЕДОВИЩА ТА РЕСУРСООЩАДНОСТІ В
КРАСНОРІЧЕНСЬКІЙ ОТГ КРЕМІНСЬКОГО РАЙОНУ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ВГК — Водопровідно-каналізаційне господарство

ВНС — Водна насосна станція

ГДК — Гранично-допустима концентрація

ДУ — Державна установа

ЗФС — Західна фільтрувальна станція

КОС — Каналізаційні очисні споруди

КП — Комунальне підприємство

ООН — Організація Об'єднаних Націй

ОДА — Обласна державна адміністрація

ОТГ — Об'єднана територіальна громада

ПЗФ — Природно-заповідний фонд

РЧВ — Резервуар чистої води

ТПВ — Тверді побутові відходи

ВСТУП

На сьогодні, посилені конфліктом на сході України, екологічні проблеми області негативно впливають на всі сфери суспільного життя: соціальну, економічну, гуманітарну, політичну. Питання екологічної безпеки потребує негайного реагування з боку усіх зацікавлених сторін та громадськості.

Метою дослідження є визначення поточного стану навколишнього природного середовища в Луганській області. Як окремий об'єкт дослідження розглядається Красноріченська об'єднана територіальна громада Кремінського району Луганської області.

Вихідна інформація, яка була використана для проведення досліджень, містить наявні за 2016-2018 роки дані. Збір і обробка матеріалів здійснювалися в період з липня по листопад 2019 року.

Цілі дослідження:

- систематизація наявних даних щодо стану навколишнього середовища;
- огляд наявної системи екологічного моніторингу;
- аналіз стану виконання чинних регіональних програм у сфері охорони навколишнього середовища;
- визначення потенційних ризиків та потенційних змін об'єктів на досліджуваній території.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єктом дослідження є підконтрольні уряду України території Луганської області, зокрема локально розглядається територія Красноріченської об'єднаної територіальної громади Кремінського району Луганської області.

Предметом дослідження є оцінка стану компонентів довкілля об'єкта дослідження.

Завдання дослідження:

- здійснити огляд наявних екологічних звітностей, що входять до сфери повноважень Департаменту екології та природних ресурсів Луганської ОДА;
- проаналізувати стан виконання регіональних природоохоронних програм;
- розглянути наявну систему екологічного моніторингу;
- дослідити функціонування природних екосистем;
- визначити джерела екологічної небезпеки та ймовірних наслідків для довкілля на території об'єкта локального дослідження;
- розробити рекомендації з пом'якшення або усунення негативного впливу на довкілля джерел екологічної небезпеки.

Дослідження проводилось протягом липня-листопада 2019 року. Під час проведення використовувались такі методи збору інформації:

- аналіз офіційних вебсайтів цільових органів влади;
- подання інформаційних запитів до цільових органів влади та опрацювання отриманих відповідей;
- аналіз місцевих нормативно-правових актів у сфері охорони довкілля та раціонального природокористування.

Дослідження проводилось відповідно до трьох етапів:

- Збір загальних даних, метою якого є узагальнення наявної інформації про стан

довкілля в об'єктах дослідження. На цьому етапі проводиться аналіз та узагальнення інформації щодо стану навколишнього середовища з відкритих та публічних джерел інформації, звітів державних органів, статистичних даних, також проводиться аналітичний огляд регіональних програм з охорони навколишнього природного середовища, стан виконання, огляд систем екологічного моніторингу довкілля.

- Зустріч з представниками ОТГ, метою якої було вивчення напрямів діяльності громади в сфері охорони довкілля, збір та уточнення даних. Спостереження під час відвідування об'єкта дослідження дали змогу провести наочний аналіз ситуації, зрозуміти й оцінити пріоритетність напрямків цільового дослідження.
- Підготовка заключного документа: систематизація, аналіз та узагальнення отриманих даних.

Кінцевим результатом є аналітичний звіт про проведення цілеспрямованого дослідження у формі експертного аналізу.

1

АНАЛІЗ НАЯВНИХ
ЕКОЛОГІЧНИХ ЗВІТНОСТЕЙ
ТА ПРОГРАМ, ЩО ВХОДЯТЬ
ДО СФЕРИ ПОВНОВАЖЕНЬ
ДЕПАРТАМЕНТУ ЕКОЛОГІЇ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ
ЛУГАНСЬКОЇ ОДА

1. АНАЛІЗ НАЯВНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗВІТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМ, ЩО ВХОДЯТЬ ДО СФЕРИ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕПАРТАМЕНТУ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОДА

1.1. АНАЛІЗ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗВІТНОСТЕЙ ЗА 2016-2018 РОКИ

Забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища в регіоні покладено на Департамент екології та природних ресурсів Луганської обласної державної адміністрації.

Департамент, відповідно до покладених на нього завдань, готує щорічну доповідь про стан навколишнього середовища області та Екологічний паспорт регіону. Ці документи є загальнодоступними та містять інформацію про стан компонентів довкілля, антропогенних чинників впливу на довкілля, огляд екобезпеки, поводження з відходами тощо.

Аналіз наявних звітностей щодо стану довкілля області виконано за документами, наведеними в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Звітності щодо стану довкілля Луганської області за 2016-2018 рр.

Найменування	Відповідальний видавець
Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2016 р.	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА
Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2017 р.	Управління екології та природних ресурсів Луганської ОДА
Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2018 р.	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА
Екологічний паспорт Луганської області 2016 р.	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА
Екологічний паспорт Луганської області 2017 р.	Управління екології та природних ресурсів Луганської ОДА
Екологічний паспорт Луганської області 2018 р.	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Луганська область розташована на сході України у басейні середньої течії річки Сіверський Донець. Максимальна протяжність з півночі на південь складає 275 км, із заходу на схід – 170 км, площа – 26,7 тис. км², 18,8 тис. км² – площа підконтрольної уряду України території області.

Адміністративний центр – м. Сєвєродонецьк. На півночі межує з Белгородською, на північному сході з Воронежською, на сході та півдні з Ростовською областями Російської Федерації, на південному заході – з Донецькою, а на північному заході – з Харківською областями України.

Відстань від Сєвєродонецька до Києва: шосейними дорогами – 734 км, залізницею від Лисичанська до Києва – 727 км.

Область розташована у північно-східній степовій фізико-географічній зоні. По території області протікає 122 річки, найбільші: Сіверський Донець, Айдар, Лугань, Деркул, Красна. Найвища точка – г. Могила Мечетна – 367 м.

Клімат Луганської області помірно-континентальний з помітно вираженими посушливо-суховійними явищами. Середньомісячна температура: літня – +24,70 С°, зимова – -6,30 С°. Кількість опадів – 500 мм на рік.

Адміністративно-територіальні одиниці на підконтрольних уряду України територіях: 3 міста обласного підпорядкування – Лисичанськ, Рубіжне, Сєвєродонецьк; 12 районів – Біловодський, Білокуракинський, Кремінський, Марківський, Міловський, Новоайдарський, Новопсковський, Попаснянський, Сватівський, Станично-Луганський, Старобільський, Троїцький. Міст – 12, селищ міського типу – 28, сільських населених пунктів – 517. Об'єднаних територіальних громад – 22, до складу яких увійшли 93 міських, селищних, сільських рад, загальною площею 7949,17 км² з населенням 186857 осіб.

Станом на початок 2019 року населення області (за даними Держстату України) складає 2151,8 тис. осіб, а чисельність населення на підконтрольних уряду України територіях складає 684,1 тис. осіб. Крім того, зареєстровано 280,6 тис. осіб, які отримали статус внутрішньо переміщених осіб.

Рисунок 1.1. Адміністративно-територіальний устрій Луганської області

Для Луганської області характерні два типи ландшафтів – степовий та лісовий. Ліси займають 8,6% території області та розповсюджені доволі нерівномірно. Основні масиви лісу знаходяться у басейнах річок Сіверський Донець та Айдар (Кремінський та Станично-Луганський райони). Понад 250 тис. га займають штучні ліси, представлені полезахисними смугами, захисні ліси та зелені смуги навколо великих міст. Найбільшу площу займають степи, які складають понад 87% території області.

Земельні ресурси Луганської області (на підконтрольних уряду України територіях) становлять 1876,1 тис. га, зокрема сільськогосподарські угіддя – 1427,4 тис. га. Загальна площа лісовкритої території області становить 253,1 тис. га.

Ґрунти області вирізняються значною строкатістю та різноманітністю (близько 200 видів). Найпоширенішими та найціннішими є чорноземи.

Не меншим багатством для області, ніж ґрунти, є водні ресурси – річки, озера, ставки, болота, підземні води. За запасами водних ресурсів область належить до недостатньо забезпечених. Головна водна артерія області – Сіверський Донець – основне джерело питного, технічного та господарсько-побутового водопостачання. Підземні води також мають велике значення для регіону. Вони слугують джерелом для багатьох річок та озер, використовуються у господарчій діяльності та для забезпечення питних потреб населення.

Головними природними рекреаційними ресурсами є мінеральні води різних типів: хлоридно-натрієві малої мінералізації (Новопсков), гідрокарбонатно-сульфатні, сульфатні і сульфатно-хлоридні натрієві малої і середньої мінералізації (Попаснянський р-н), бромні, хлоридні, натрієві (Попаснянський, Старобільський р-ни), слаборадонові (Кремінна) води.

Бромні води використовують у Старобільській бальнеофізіотерапевтичній лікарні. Здійснюється промисловий розлив мінеральної води (Айдарська).

Флора і фауна області розташовані у межах Причорноморської (Понтичної) степової геоботанічної провінції. Природна рослинність збереглася лише в заповідних степах і на ділянках, малопридатних для землекористування. В основному – це злаки (різні види ковили, типчак, келерія, пирій), напівпосуhostійке різнотрав'я (гадючник звичайний, півонія вузьколиста, шавлія поникла тощо) та бобові (конюшина, люцерна). На кам'янистих відшаруваннях вапняків, пісковиків і глинистих сланців поширені чебрець вапняковий, ковила; на відшаруваннях крейди крейдяних мергелів – гісоп крейдяний, льонок крейдяний, ранник крейдяний, полин білий.

Ліси представлені трьома основними типами: байрачні (дуб, ясен, клен, берест, груша, яблуня; в підліску – глід, шипшина, терен, крушина, бузина); заплавні (вільха, осика, тополя, верба) та вододільні лісостепові (дуб, ясен, клен, груша; в підліску –

глід, крушина, свидина, бузина). Природних лісів мало, більшість з них насаджені. Площа полезахисних лісосмуг 20,5 тис. га (акація, дуб, клен, ясен).

Луганська область належить до Українського степового зоогеографічного округу. Фауна налічує 47 видів риб, 9 – плазунів, близько 250 – птахів, близько 60 – ссавців (в основному степові і деякі лісові види). Серед ссавців найпоширеніші гризуни (ховрах, тушканчик, полівка сіра, полівка степова, сліпак, бабак); з хижих тварин – тхір-перев'язка, тхір степовий і тхір лісовий, лисиця звичайна та лисиця корсак, вовк, трапляються куниця, ласка, борсук; серед птахів – жайворонки, перепілки, сірі куріпки, зрідка дрохва, журавель, орел степовий; серед плазунів – вуж, ящірка, полоз жовточеревий, гадюка степова. На території області акліматизовано єнотоподібного собаку, благородного та плямистого оленів, європейську козулю, вивірку телеутку, нутрію, ондатру, бобра, фазана.

Природно-заповідний фонд Луганської області нараховує 202 території та об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 94,102 тис. га, з них 12 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 14,128 тис. га та 190 – місцевого значення площею 79,975 тис. га. На підконтрольних уряду України територіях розташовано 139 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 75,495 тис. га, зокрема 11 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 13,454 тис. га та 128 – місцевого значення площею 62,040 тис. га. Відсоток заповідності території області, підконтрольній уряду України, складає 3,99 %. Проводиться робота щодо заповідання цінних лісових ландшафтів і природних об'єктів з метою створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення на території Кремінського, Марківського та Новопсковського районів. Підконтрольним уряду України територіям належать 8 державних лісгосподарських підприємств, які ведуть лісгосподарську діяльність на площі 238,12 тис. га.

Луганська область представлена широким комплексом різноманітних видів мінеральної сировини. На долю Луганської області припадає близько третини усіх балансових запасів кам'яного вугілля Донецького вугільного басейну. В її межах розповсюджені усі марки вугілля від довгополум'яних до антрацитів. В області розвідані та експлуатуються 10 родовищ природного газу, на підконтрольній уряду України території розвідано родовища каменю будівельного, цегельно-черепичної сировини, керамзиту, піску, глини, тощо.

До 2014 року область мала значний економічний потенціал і входила до п'ятірки найміцніших промислово-економічних регіонів України. Основними галузями промислового комплексу були металургія, хімічна промисловість, виробництво коксу й продуктів нафтопереробки, вугільна промисловість, машинобудування. Початок збройного конфлікту на території області суттєво позначився на роботі промисло-

вого комплексу. Найбільша кількість промислових об'єктів господарювання залишилася на непідконтрольних уряду України територіях. Втім 480 промислових підприємств продовжують виробничу діяльність на підконтрольних уряду України територіях, а саме: 28 – у добувній промисловості і розробці кар'єрів, 369 – у переробній промисловості. Основні підприємства зосереджені у містах Северодонецьк, Рубіжне, Лисичанськ, Кременна.

Агропромисловий комплекс Луганщини вирізняється певними особливостями, які обумовлені розташуванням області у різних природно-кліматичних зонах і є найменш сприятливим для ведення галузі рослинництва. Характерними для території є довгострокові бездощові періоди з високим рівнем температури повітря. Відмінні особливості ґрунтів і кліматичних характеристик області свідчать про те, що за рівними умовами вирощування сільськогосподарських культур, їхня врожайність формується нижче, ніж у сусідніх областях (Донецькій, Дніпропетровській та Кіровоградській). За бонітетом ґрунтів область займає в Україні останні місця.

Виробничу діяльність здійснюють 1044 агропромислових формувань, з яких: 802 – фермерські господарства, 135 – господарські товариства, 82 – приватні підприємства, 1 – державні підприємства, 6 – виробничі кооперативи, 18 – інші суб'єкти господарювання та 43,9 тис. особистих селянських господарств. На території Луганської області знаходиться 19 елеваторів, загальна потужність яких складає 795,8 тис. тон, з них – 16 діючих потужністю 635,7 тис. тон.

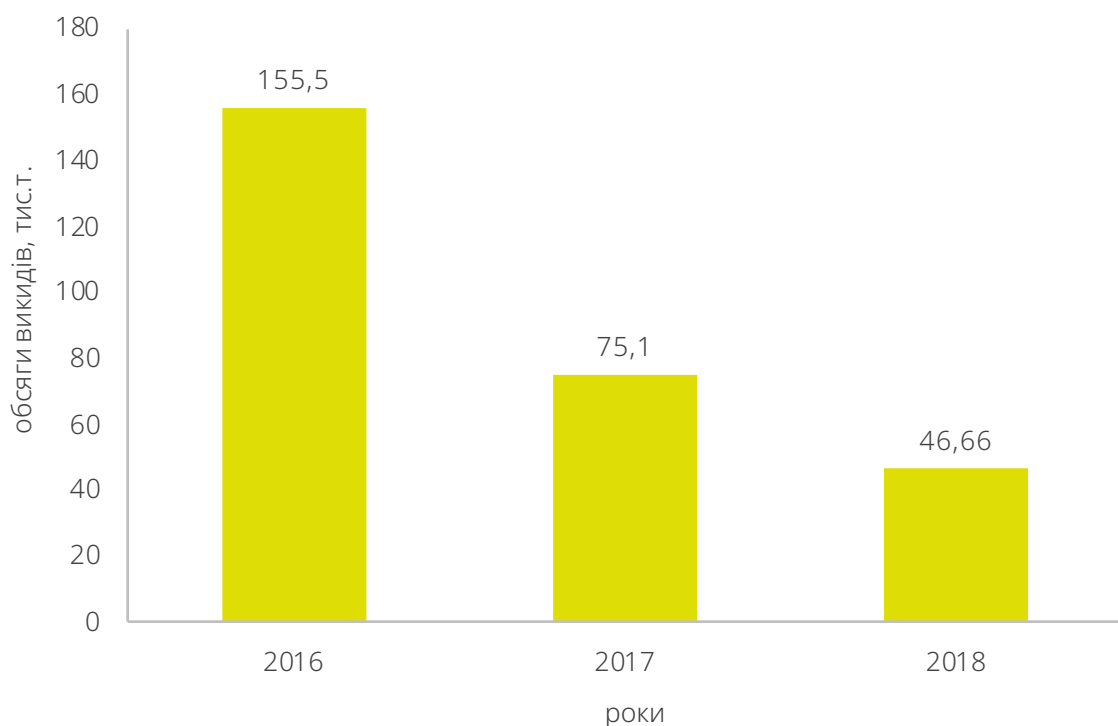
Провідну роль у тваринництві відіграють молочно-м'ясне скотарство, свинарство та птахівництво. В області тваринництвом займаються понад 43,9 тис. домогосподарств населення та 66 сільськогосподарських підприємств.

Переробкою сільськогосподарської продукції у Луганській області займаються 118 підприємств малого та середнього бізнесу у восьми підгалузях: хлібопекарська, борошномельно-круп'яна, олійно-жирова, м'ясна, молочна, пивобезалкогольна, комбікормова, кондитерська. Для підприємств харчової промисловості характерне неповне завантаження виробничої потужності в галузях: молочна промисловість – близько 30%, хлібопекарська – 50%, виробництво олії – 35%.

АНТРОПОГЕННИЙ ВПЛИВ НА КОМПОНЕНТИ ДОВКІЛЛЯ

● АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

Рисунок 1.2. Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря в Луганській області стаціонарними джерелами викидів у 2016-2018 роки

Кількісна характеристика обсягів викидів забруднювальних речовин протягом останніх трьох років вказує на тенденцію до суттєвого зниження їхнього рівня. У 2018 році обсяг викидів становив майже у три рази менше у порівнянні з 2016 роком та в двічі менше порівняно з 2017 роком. Дані щодо обсягів викидів формуються за інформацією Головного управління статистики у Луганській області, причини показників зменшення обсягів викидів забруднювальних речовин не вказуються.

Незмінними залишаються основні забруднювачі атмосферного повітря – це підприємства з виробництва електроенергії та видобувної галузі. За якісним складом викидів переважають тверді зважені частинки, оксиди азоту, оксид вуглецю, діоксид сірки.

За даними регіонального екологічного моніторингу атмосферного повітря, який ведеться стаціонарними постами у містах Лисичанськ, Рубіжне, Сєвєродонецьк – в містах спостерігається підвищений середньорічний вміст формальдегіду, по інших

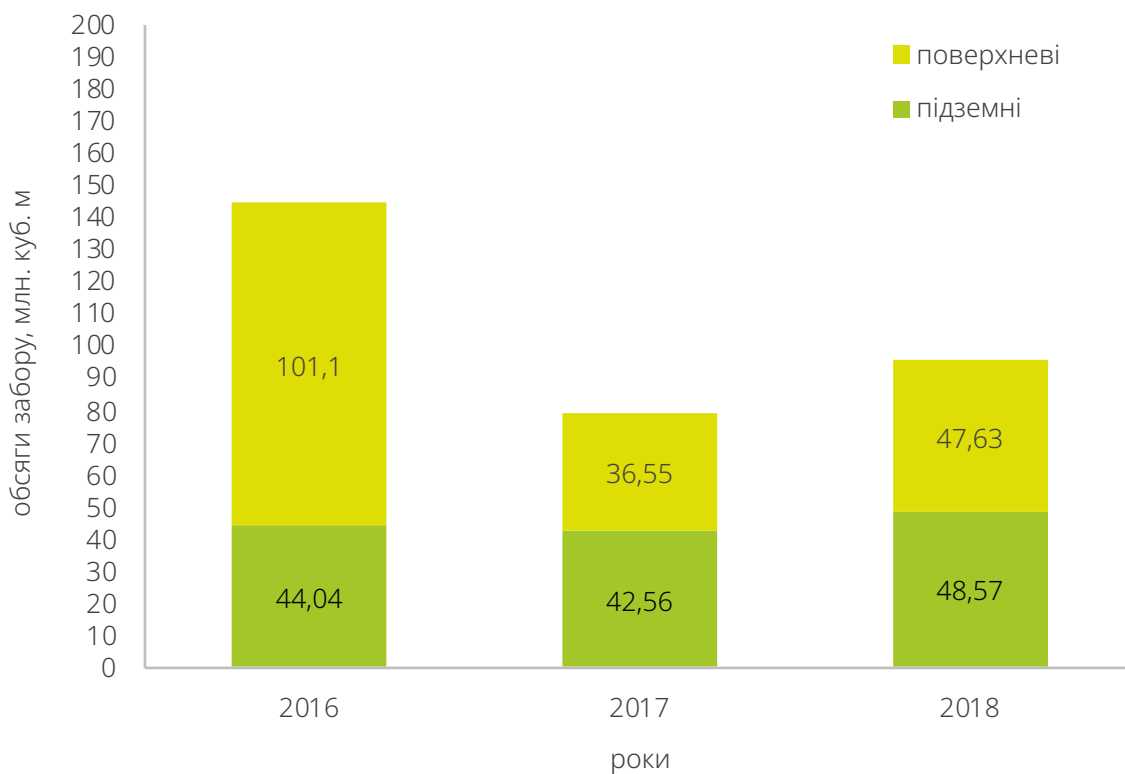
домішках, за якими ведуться спостереження, середньорічний вміст нормативних значень не перевищував.

● ВОДНІ РЕСУРСИ

Джерелами водопостачання населення та галузей економіки в області є поверхневі та підземні води. Підземні води є основним джерелом централізованого питного водопостачання, таких водозаборів налічується 357. Крім підземних вод для господарсько-питного водопостачання використовується вода із поверхневої водойми – водозабір Західної фільтрувальної станції (ЗФС) з р. Сіверський Донець у створі, розташованій в районі смт Білогорівка Попаснянського району.

Поверхневі води у створах уздовж водотоку річки Сіверський Донець на території Луганської області на основі Інтегрального показника якості води (категорія) належать до III класу якості 4 категорії – задовільні, слабо забруднені. Річки Нижня Біленька та Верхня Біленька належать до III класу якості 5 категорії – посередні, помірно забруднені.

Рисунок 1.3. Динаміка забору води з природних джерел по роках

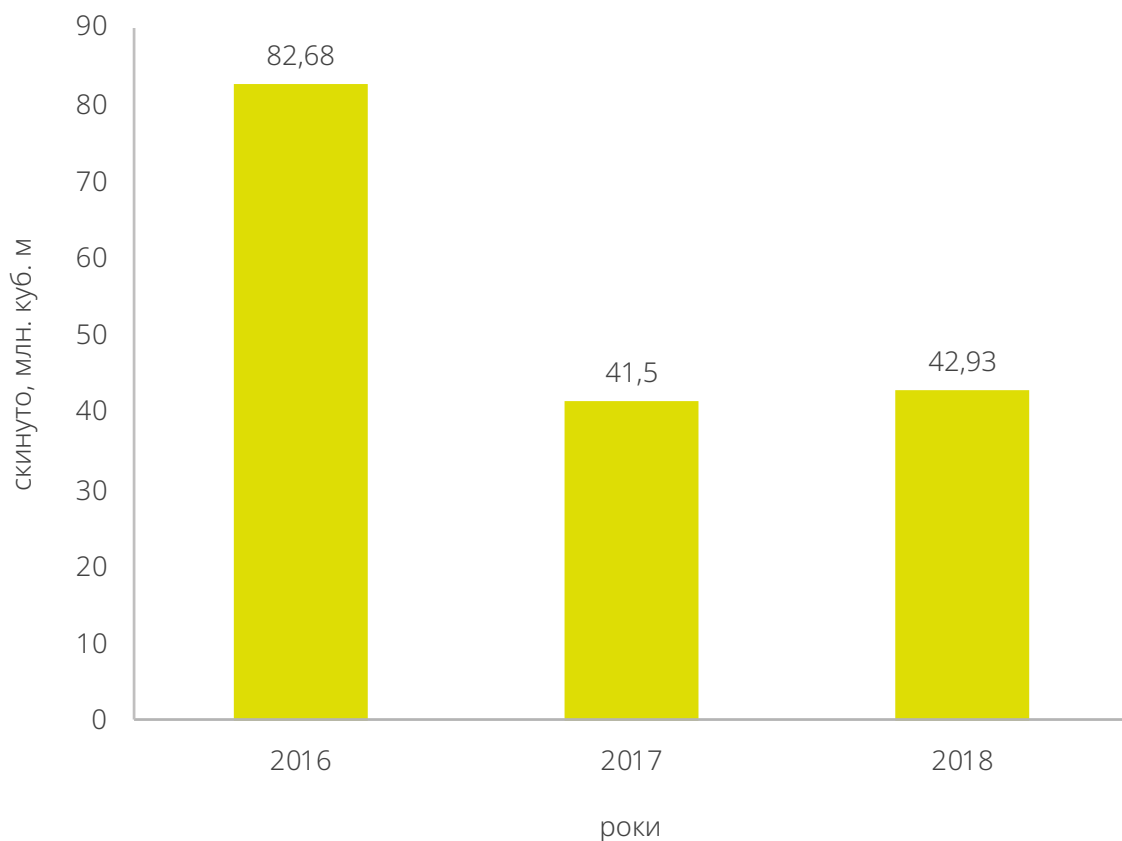
Наведені дані демонструють, що найбільші обсяги води, забрані з поверхневих джерел протягом останніх трьох років, були забрані у 2016 році. Вже у 2017 році обсяг забору скоротився майже втричі – на 64%. У 2018 році обсяги забраної з поверхневих джерел води у порівнянні з 2017 роком збільшилися на 30,3%, а у порівнянні з 2016 роком – скоротилися на 53%. Обсяги забору води з підземних джерел протягом останніх трьох років залишаються майже на одному рівні.

Дані щодо обсягів забору води по області формуються за інформацією Головного управління статистики у Луганській області, причини коливання показників забору води з поверхневих джерел у документах, що аналізуються, не вказано.

Основними споживачами води в області є підприємства житлово-комунального господарства, промислові і невелика частка припадає на сільськогосподарські підприємства.

Нижче наведена динаміка скиду зворотних вод протягом останніх трьох років, вказує на значне зменшення обсягів скиду у 2017-2018 роках у порівнянні з 2016 роком.

Рисунок 1.4. Динаміка скиду зворотних вод у поверхневі водні об'єкти по роках

Таблиця 1.2. Аналіз скиду зворотних вод за 2016-2018 рр.

Показники	Одиниця виміру	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Загальна кількість скинутих зворотних вод у поверхневій водній об'єкти всього, з них:	млн. м ³	82,68	41,50	42,93
– нормативно очищених	млн. м ³	3,343	1,883	3,004
<i>у тому числі:</i> <i>нормативно очищених на спорудах біологічного очищення</i>	млн. м ³	0,034	0,034	0,036
<i>нормативно очищених на спорудах фізико-хімічного очищення</i>	млн. м ³	–	–	–
<i>нормативно очищених на спорудах механічного очищення</i>	млн. м ³	3,309	1,849	2,968
<i>нормативно (умовно) чистих без очищення</i>	млн. м ³	8,057	6,470	5,572
– забруднених	млн. м ³	19,14	18,46	17,94
– недостатньо очищених	млн. м ³	17,67	17,01	16,99
– без очищення	млн. м ³	1,474	1,451	0,957
– без категорії (ШР)	млн. м ³	52,14	14,68	16,40

Згідно з даними, наведеними у Таблиці 1.2, основні обсяги скинутих вод складають шахтні води.

● ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ

У 2018 році загальні показники водопостачання області були наступними.

Таблиця 1.3. Охоплення централізованим водопостачанням на підконтрольній уряду України території

	2016	2017	2018
Населені пункти:			
Міста	66,7 % (8 із 12 міст)	100 % (усі 12 міст)	100 % (усі 12 міст)
Селища міського типу	46,4 % (13 смт із 28)	60,7 % (17 смт із 28)	70,8 % (17 з 24 смт)
Сільські населені пункти	14,4 % (72 н/п із 501)	6,0 % (30 н/п із 501)	7,04 % (35 з 497 н/п)
Населення:			
Міста	65,9 % (258,11 із 391,96 тис. осіб)	83,9% (329 із 391,96 тис. осіб)	61,2 % (230,57 із 376,71 тис. осіб)
Селища міського типу	17,7 % (20,21 із 114,39 тис. осіб)	20,1 % (23,01 із 114,39 тис. осіб)	21,5 % (23,77 із 110,61 тис. осіб)
Сільські населені пункти	5,4 % (10,74 із 199,9 тис. осіб)	3,18 % (6,35 із 199,9 тис. осіб)	4,6 % (8,57 із 187,32 тис. осіб);

Протягом 2018 року подача питної води з систем централізованого водопостачання здійснювалася за графіком для населених пунктів, що наводяться у Таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. Подача питної води за графіком

Населений пункт	Кількість годин на добу	
	2017	2018
с-ще Стара Краснянка, с. Кудряшівка Кременський район	4	4
с. Варварівка, с. Бараниківка Кременський район	5	5
м. Попасна, м. Золоте Попаснянський район	19	19
м. Новодружеськ	11	11
м. Привілля, с. Шепілівка	10	10

У системах водопостачання області протягом 2018 року перебувало: 223 водопровідних насосних станції із загальною фактичною потужністю – 118,3 млн м³/рік; 326 одиниць насосного обладнання, з яких заміни потребували 97 або 29,8% насосів, було замінено протягом року – 11 або 11,3% від потреби.

Загальна протяжність водопровідних мереж області у 2018 році становила – 367,6 км, зокрема ветхих та аварійних – 1395,6 км або 58,9%; протягом року було замінено 70,26 км або 5% від потреби. Показник аварійності мереж склав 11,91 аварій на 1 км мережі, у 2017 році цей показник становив 12,87.

Споруди для зберігання питної води в цілому по області налічують: резервуари чистої води – 68 (на 3 більше порівняно з 2017 роком) з сумарним об'ємом – 139,05 тис. м; водонапірні башти – 34 (на 22 менше у порівнянні з 2017 роком) із сумарним об'ємом – 1,63 тис. м³. Нестача об'ємів для зберігання питної води становить 2 тис. м³.

Показник обладнання житлових будинків приладами обліку спожитої води у 2018 році склав 66,1%, у 2017 році цей показник становив 72,4; квартир – 84,6%, у 2017 році – 79%.

У 2018 році загальні показники водовідведення області, були наступними.

Охоплення централізованим водовідведенням:

- населені пункти: міста – 100% (усі 12 міст); смт – 50% (12 з 24 смт); сільські н/п – 0,6% (3 з 497 н/п);
- населення: у містах – 64,7% (243,7 із 376,71 тис. осіб); у смт – 11,5% (12,71 із 110,61 тис. осіб); у сільських н/п – 0,14 % (0,27 із 187,32 тис. осіб).

З відведеного обсягу пройшло через очисні споруди – 61,9%, повне біологічне очищення – 34,8%.

Найбільші обсяги стоків було відведено у містах – 96,6% від загальної кількості; у смт – 0,42 млн м³ або 3,3%; у сільських н/п – 0,01 млн. м³ або 0,1%.

У 2018 році у системах водовідведення області перебувало: 77 каналізаційних насосних станцій із загальною фактичною потужністю – 27,6 млн м³/рік; 137 одиниць насосного обладнання, з яких заміни потребували 93 (67,9% насосів), було замінено протягом року – 2 (2,2% від потреби); каналізаційні очисні споруди із загальною фактичною потужністю – 122,1 млн м³/рік, з яких 21 потребувала реконструкції, реконструкцію КОС не проводили.

Загальна протяжність каналізаційних мереж області у звітному році становила – 880,8 км, зокрема ветхих та аварійних – 511,6 км або 58,1%; протягом року було

замінено 1,8 км або 0,4% від потреби. Показник аварійності мереж становив 31,9 аварій на 1 км мережі, у 2017 році цей показник становив 93,5.

Таблиця 1.5. Підприємства водопровідно-каналізаційного господарства в Луганській області (підконтрольна уряду України територія)

Підприємства ВКГ	2016	2017	2018
Загальна чисельність:	9	9	9
спеціалізовані			
комунальні			
багатогалузеві комунальні			
відомчі			
Форма власності:			
комунальна	8	8	8
державна			
інша	1	1	1

Найбільші підприємства ВКГ області – КП «Попаснянський Районний Водоканал» м. Попасна, ЛКСП «Лисичанськводоканал» м. Лисичанськ, ТОВ «ТАУН СЕРВІС» м. Сєвєродонецьк, КП «РВУВКГ» м. Рубіжне.

Таблиця 1.6. Якість води джерел питного водопостачання

№ з/п	Проби води, які не відповідають нормативам	% до загальної кількості		
		2016	2017	2018
Джерела водопостачання				
1	усі джерела централізованого водопостачання: – санітарно-хімічні показники – бактеріологічні показники	73,85 0,9	85 –	85 –
2	підземні джерела централізованого водопостачання: – санітарно-хімічні показники – бактеріологічні показники	66,9 0,9	69,7 –	69,7 –

Продовження Таблиці 1.6

№ з/п	Проби води, які не відповідають нормативам	% до загальної кількості		
		2016	2017	2018
3	джерела децентралізованого водопостачання: – санітарно-хімічні показники – бактеріологічні показники	31,4 2	53,1 –	87,6 –
Системи водопостачання				
4	системи централізованого водопостачання: – санітарно-хімічні показники – бактеріологічні показники	77,05 1,2	27,2 –	27,2 0,1
5	водопровідні мережі: – санітарно-хімічні показники – бактеріологічні показники	30 1,2	30,4 2,3	30,4 2,3
6	сільські системи водопостачання: – санітарно-хімічні показники – бактеріологічні показники	93,1 3,9	98,1 0,1	74,8 –

Інформація щодо якості питної води з систем централізованого водопостачання, що не відповідала встановленим нормативам наведена у Таблицях 1.7 та 1.8 за 2018 та 2017 роки відповідно.

Таблиця 1.7. Якість питної води з систем централізованого водопостачання, що не відповідала встановленим нормативам по населеним пунктам у 2018 році

Населений пункт	Показник
м. Сватове 5 сіл 3 селища	жорсткість, сухий залишок, сульфати, хлориди жорсткість, сухий залишок, сульфати, нітрати
м. Старобільськ смт Марківка, Троїцьке, Білокуракине, Мілове, Новопсков, Новоайдар	жорсткість, сухий залишок

Таблиця 1.8. Якість питної води з систем централізованого водопостачання, що не відповідала встановленим нормативам по населеним пунктам у 2017 році

Населений пункт	Показник
м. Сватове 9 сіл	жорсткість
м. Старобільськ смт Марківка, Троїцьке, Білокуракине, Мілове, Новопсков, Новоайдар	жорсткість, сухий залишок

Таблиця 1.9. Санітарний нагляд за станом поверхневих водойм

Проби води, які не відповідали встановленим нормативам, %	2016	2017	2018
водойми II-ї категорії:			
– санітарно-хімічні показники	156	–	14,3
– бактеріологічні показники	–	36,4	40,7

Аналіз стану водопровідно-каналізаційного господарства в області протягом останніх трьох років не показав сталої динаміки щодо поліпшення в цій сфері. Відсоток охоплення сільського населення централізованим водопостачанням склав близько 5%, селищного – близько 20%. Майже 30% насосного обладнання потребує заміни, а водопровідної мережі – 60%.

Охоплення централізованим водовідведенням сільського населення складає 0,6%, селищного – близько 11%. Майже 90% насосів каналізаційних насосних станцій потребує заміни, 21 очисна споруда потребує реконструкції, протяжність каналізаційних аварійних мереж складає 60%.

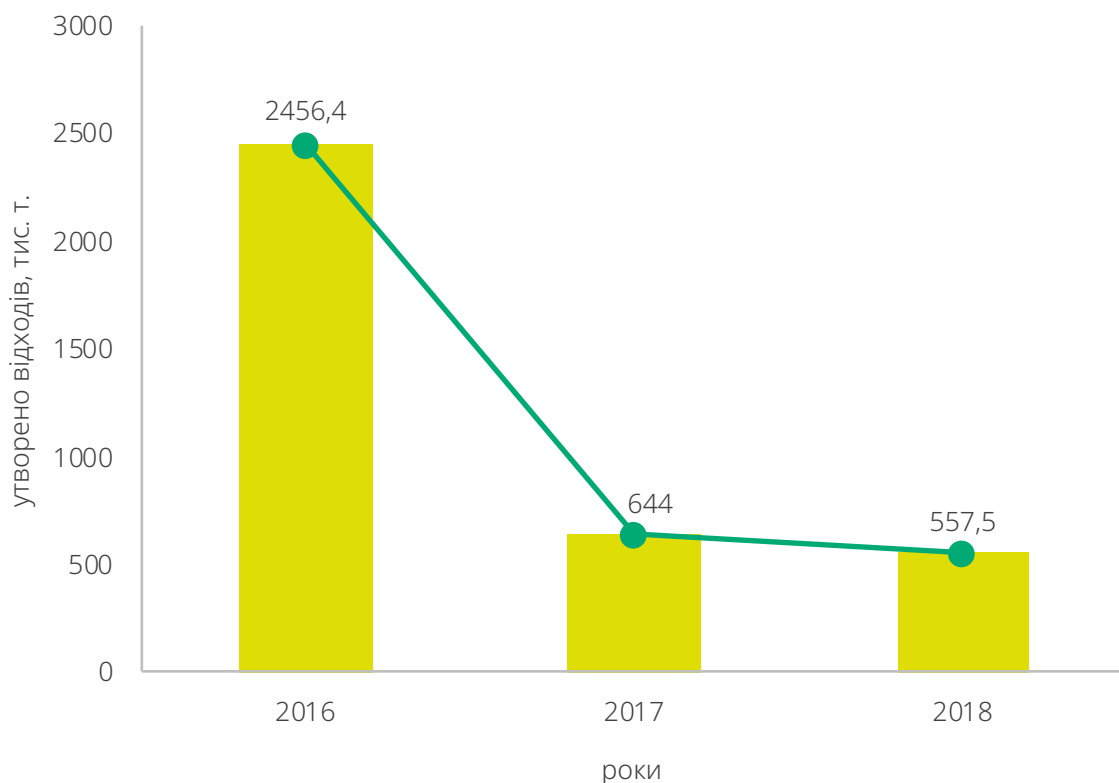
Стан водопровідно-каналізаційного господарства області, а також показники якості води, не можуть забезпечити належні умови санітарії та гарантії щодо нормативної якості питної води.

● ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

Особливістю промислового комплексу області є утворення значних обсягів технологічних відходів, які часто не піддаються переробці чи утилізації, видаляються в спеціальні місця для довгострокового зберігання. В основному це відходи виробництва видобувної галузі та енергетики IV класу небезпеки.

Станом на кінець 2018 року у спеціально відведених місцях чи об'єктах було накопичено 64,8 млн т відходів.

Рисунок 1.5. Динаміка утворення відходів суб'єктами господарювання області за 2016-2018 рр.

Як видно з Рис. 1.5, щорічно протягом останніх трьох років в області спостерігається зменшення показника утворення відходів. Стрімке зменшення обсягу відбулося у 2017 році, у порівнянні з 2016 роком (майже в 4 рази). Причини такої різкої зміни показників у проаналізованих документах не зазначено.

Таблиця 1.10. Утилізація та повторне використання відходів, тис. т

Показники	2016		2017		2018	
Утворено	2456,4	% від загального обсягу утворення	644	% від загального обсягу утворення	557,5	% від загального обсягу утворення
Спалено з метою отримання енергії	34,2	1,39%	71,2	11,05%	30,1	5,4%
Використано	562,2	23%	90,2	14%	45,5	8,16%
Передано іншим підприємствам	134,2	5,46%	80,5	12,5	57,0	10,2%

Середній показник використання відходів як енергетичного ресурсу протягом останніх трьох років склав 6%, середній показник повторного використання не перевищив 15%. У той же час, аналіз поводження з відходами в області за 2016-2018 роки демонструє низький рівень повторного використання відходів та не вказує на тенденції щодо збільшення цих показників.

Критичною залишається ситуація в системі поводження з побутовими відходами. Поводження з ТПВ в області складається переважно із системи збору відходів від населення, вивезення і захоронення на полігонах та звалищах. Водночас, у регіоні відсутні сміттесортувальні та сміттепереробні заводи, комплекси, не забезпечено широке впровадження роздільного збору ТПВ, що не сприяє зменшенню обсягів видалення сміття.

Рисунок 1.6. Динаміка утворення та видалення твердих побутових відходів в Луганській області по роках

Як видно з Рис. 1.6, майже все зібране побутове сміття відвозиться на полігони та звалища.

У 2018 році на території області 8 суб'єктів підприємницької діяльності займалися діяльністю зі збирання та заготівлі відходів як вторинної сировини.

Додатковим негативним фактором впливу на довкілля області є місця зберігання відходів: полігони та накопичувачі промислових відходів, породні відвали, золовідвали теплоелектростанцій, звалища побутових відходів.

1.2. АНАЛІЗ ЧИННИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ПРИРОДООХОРОННИХ ПРОГРАМ ЗА 2016-2018 РОКИ

Таблиця 1.11. Перелік чинних регіональних програм у сфері захисту навколишнього природного середовища на час проведення дослідження

№ з/п	Найменування програми	Терміни реалізації	Головний виконавець
1	Регіональна програма з охорони навколишнього природного середовища Луганської області на 2016-2018 роки	2016-2018	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА
2	Регіональна цільова програма розвитку екологічної мережі Луганської області на 2010-2020 роки	2010-2020	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА
3	Регіональна цільова програма моніторингу довкілля Луганської області на період до 2022 року	2018-2022	Департамент екології та природних ресурсів Луганської ОДА
4	Регіональна програма «Питна вода Луганщини» на 2006-2020 роки	2006-2020	Департамент житлово-комунального господарства Луганської ОДА
5	Регіональна програма поводження з твердими побутовими відходами у Луганській області	2017-2020	Департамент житлово-комунального господарства Луганської ОДА
6	Регіональна програма розвитку водного господарства Луганської області на період до 2021 року	2014-2021	Луганське обласне управління водних ресурсів Луганської ОДА

РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА З ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2016-2018 РОКИ

Мета програми — реалізація державної екологічної політики, спрямованої на поліпшення стану навколишнього природного середовища в області, забезпечення сталого розвитку та екологічної безпеки території, підвищення стандартів якості природних об'єктів, екологічно збалансованого використання та відтворення природних ресурсів, концентрації фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, організації та виконання заходів з охорони навколишнього природного середовища.

Програма включала заходи з охорони і раціонального використання природних ресурсів, зокрема водних, атмосферного повітря, заходи поводження з відходами, у тому числі, з побутовими та непридатними хімічними засобами захисту рослин, а також заходи у сфері науки, інформації, освіти, організації праці.

Передбачалося фінансування природоохоронних заходів з державного, обласного, місцевих бюджетів, коштів підприємства та інших джерел.

За даними Таблиці 1.12 щодо стану виконання програми за 2016-2018 роки середній показник виконання заходів програми не перевищив 38%. Найвищим показник виконання заходів був у 2017 році – 62% від запланованих заходів, найвищим у 2019 році був показник фінансування – 31,2% від запланованих коштів. Найнижчі показники виконання програми були у рік початку її дії. Найбільше заходів вдалося здійснити та профінансувати за напрямками «Охорона та раціональне використання природних ресурсів» та «Наука, інформація, освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці». За напрямком «Раціональне використання і зберігання відходів виробництва та побутових відходів», не вдалося виконати жодного з запланованих заходів.

Таблиця 1.12. Зведена таблиця щодо стану виконання Регіональної програми з охорони навколишнього природного середовища Луганської області на 2016-2018 роки

№ з/п	Напрямок	2016			2017			2018		
		План, заходів	Виконано*, заходів	% фінансування	План, заходів	Виконано*, заходів	% фінансування	План, заходів	Виконано*, заходів	% фінансування
1	Охорона і раціональне використання водних ресурсів	51	8	3,9	38	25	11,4	47	20	8,1
2	Охорона атмосферного повітря	7	1	5,7	9	3	23,2	0	0	0
3	Охорона та раціональне використання природних ресурсів	7	3	33,1	7	4	63,6	8	6	10
4	Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів	3	0	0	1	0	0	1	0	0
5	Наука, інформація, освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці	12	4	17,5	13	10	28,9	14	3	73,6
	Середній показник виконання	0	20% від запланованих заходів	12,04		62% від запланованих заходів	31,2		32% від запланованих заходів	22,9

* – повністю або частково

РЕГІОНАЛЬНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2010-2020 РОКИ

Мета програми – збільшення площі земель області з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їхнього різноманіття, близького до притаманного їм природного стану та формування територіально єдиної системи, з метою забезпечити можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, зокрема збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їхніх популяцій.

У 2016 році було профінансовано заходів на загальну суму 50 тис. грн.

У 2017 році програмою передбачено виконання шести заходів на загальну суму 500 тис. грн, фактично профінансовано два заходи на загальну суму 100 тис. грн. Показник виконання програми склав – 33%, фінансування – 20%.

У 2018 році програмою передбачено виконання п'яти заходів на загальну суму 730 тис. грн, фактично у 2018 році не профінансовано та не виконано жодного. Показники виконання та фінансування програми склали 0%.

Регіональна цільова програма моніторингу довкілля Луганської області на період до 2022 року.

Основною метою програми є вдосконалення роботи регіональної системи моніторингу довкілля за рахунок впровадження сучасних автоматизованих постів спостереження за станом складових довкілля, налагодження системи обміну екологічною інформацією, яка надходить від суб'єктів регіональної системи моніторингу довкілля та оперативності прийняття управлінських рішень. Своєчасне реагування на зміни, які відбуваються в екологічному середовищі, дозволить запобігти виникненню екологічних катастроф в області.

Загалом у 2018 році програмою було передбачено виконання дванадцяти заходів на загальну суму 5254,56 тис. грн за рахунок коштів обласного бюджету. Розподілом коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, передбачених на здійснення природоохоронних заходів у 2018 році, було передбачено фінансування лише одного заходу програми, а саме: «Розробка проекту створення мережі спостережних свердловин в шахтах «Золоте», «Гірське».

Отже, показник виконання заходів у 2018 році склав – 8,3%, показник фінансування – 5,7% від загально необхідного.

РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА «ПИТНА ВОДА ЛУГАНЩИНИ» НА 2006-2020 РОКИ

Метою Регіональної програми «Питна вода Луганщини» є покращення забезпечення населення області питною водою нормативної якості в межах науково обґрунтованих нормативів (норм) питного водопостачання; реформування та розвиток водопровідно-каналізаційної мережі; підвищення ефективності та надійності її функціонування; відновлення, охорона та раціональне використання джерел питного водопостачання.

Згідно з Регіональною програмою на 2016 рік, було передбачено фінансування в сумі 231189 тис. грн. Частину коштів затвердженого фінансування (400 тис. грн) було використано на розробку змін до Регіональної програми, а саме – 175 тис. грн.

У 2017 році із 60 заходів виконано повністю або частково лише 16 – на суму 44881,5 тис. грн, що склало 18,4% від передбаченої суми у розмірі 243384,62 тис. грн.

У 2018 році програмою було передбачено виконання 168 заходів на загальну суму 965813,02 тис. грн.

Протягом року тривало виконання 32 заходів за такими напрямками програми, як «Підвищення якості води, яка подається споживачам», «Збільшення ефективності використання матеріальних і енергетичних ресурсів», «Підвищення надійності роботи системи водопостачання», «Будівництво нових та заміна/реконструкція наявних трубопроводів у системі водопостачання», «Підвищення надійності роботи системи водовідведення», «Будівництво нових та заміна/реконструкція наявних колекторів і мереж в системі водовідведення», «Наукове і проєктне забезпечення програми».

За результатами виконання 32 заходів, результативні показники програми є наступними: із запланованих 965813,02 тис. грн профінансовано 85127,42 тис. грн (відсоток фінансування склав 8,8%).

Таблиця 1.13. Зведені дані щодо ефективності впровадження програми «Питна вода Луганщини» за 2016-2018 роки

Показник	2016	2017	2018
Виконання заходів програми, %	0	26,7	19
Фактичне фінансування заходів програми, %	0*	18,4	8,8

* – профінансовано розробку змін до Програми.

Отже, середній показник виконання заходів програми протягом останніх трьох років склав 15,2%, середній показник фінансування – 9,1%.

РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Мета програми – створити умови, що сприятимуть забезпеченню повного збирання, перевезення, переробки, утилізації та захоронення ТПВ і запобіганню їхнього шкідливого впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людей.

Згідно з Регіональною програмою на 2016 рік, було передбачено фінансування в сумі 11400 тис. грн, затвердженого фінансування у сумі 199 тис. грн використано 59,53 тис. грн на розробку змін до Регіональної програми.

Загалом у 2017 році програмою було передбачено виконання десяти заходів на загальну суму 11330 тис. грн.

У 2017 році за напрямком «Удосконалення системи збирання та перевезення твердих побутових відходів», було передбачено виконання трьох заходів на загальну суму 5400 тис. грн, з них два заходи на суму 1029,09 тис. грн. Захід будівництва п'яти сміттєперевантажувальних станцій не виконано.

За напрямком «Будівництво та введення в експлуатацію об'єктів поводження з відходами» було заплановано два заходи на суму 3880 тис. грн, які не профінансовано та не виконано.

За напрямком «Заходи для скорочення шкідливого впливу твердих побутових відходів на навколишнє природне середовище» було заплановано один захід, а саме: ліквідація несанкціонованих звалищ, який профінансовано на загальну суму 1632,62 тис. грн.

За напрямком «Нормативно-правове, науково-технічне та інформаційне забезпечення» було передбачено виконання чотирьох заходів на загальну суму 800 тис. грн, жоден із заходів не профінансовано.

Загалом показник виконання заходів програми у 2017 році склав 30% (виконано 3 заходи з 10), показник фінансування склав 23,5% від загальної суми, що була передбачена для виконання запланованих заходів.

Усього у 2018 році програмою передбачено виконання п'ятнадцяти заходів на загальну суму 244717 тис. грн.

У 2018 році за напрямком «Удосконалення системи збирання та перевезення твердих побутових відходів» програми передбачено виконання трьох заходів, на які заплановано витрати на суму 166964 тис. грн. За звітний період профінансовано два заходи (оновлення контейнерного господарства та парку сміттєвозів) на загальну суму 9441,453 тис. грн. Захід з будівництва п'яти сміттєперевантажувальних станцій не виконано у зв'язку з відсутністю коштів.

За напрямком «Будівництво та введення в експлуатацію об'єктів поводження з відходами» заплановано чотири заходи на суму 71300 тис. грн, частково профінансовано один – на суму 162,683 тис. грн.

За напрямком «Заходи для скорочення шкідливого впливу твердих побутових відходів на навколишнє природне середовище» заплановано два заходи, профінансовано один захід на суму 1783,051 тис. грн, зокрема ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ.

За напрямком «Нормативно-правове, науково-технічне та інформаційне забезпечення» передбачено виконання шести заходів на загальну суму 5210 тис. грн. Жоден із заходів не профінансовано у зв'язку з відсутністю коштів.

Показник виконання заходів програми у 2018 році склав майже 27% (з п'ятнадцяти заходів виконано чотири заходи, один – частково), показник фінансування склав 4,6% від загальної суми, що була передбачена для виконання запланованих заходів.

Таблиця 1.14. Зведені дані щодо ефективності впровадження Регіональної програми поводження з твердими побутовими відходами у Луганській області за 2016-2018 роки

Показник	2016	2017	2018
Виконання заходів програми, %	0	30	27
Фактичне фінансування заходів програми, %	0*	23,5	4,6

* – профінансовано розробку змін до Регіональної програми.

Отже, середній показник виконання заходів програми протягом останніх трьох років склав 20%, середній показник фінансування не перевищив 20%.

РЕГІОНАЛЬНА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ПЕРІОД ДО 2021 РОКУ РОЗРОБЛЕНА З МЕТОЮ:

- задовольнити потреби населення і галузей економіки області у водних ресурсах;
- захистити та відновити водні ресурси, покращити гідрологічний режим та водність річок басейнів Сіверського Дінця та річок Приазов'я;
- запобігти виникненню надзвичайних ситуацій, пов'язаних з водним фактором;
- підвищити ефективність використання меліоративних систем області та відновлення ролі меліорованих земель у продовольчому забезпеченні населення області.

Загальний обсяг фінансування було затверджено в розмірі 836,67 млн грн, зокрема за рахунок обласного бюджету – 181,34 млн грн. Обсяг фінансування заходів програми визначається при затвердженні обласного бюджету, бюджетів міст і районів на відповідний рік.

Дані щодо стану виконання заходів цієї програми відсутні.

За підсумками проаналізованих документів можна стверджувати, що в області потребують вирішення питань, які стосуються охорони атмосферного повітря, водних ресурсів, раціонального використання природних ресурсів, поводження з відходами тощо. З метою вирішення цих проблем було розроблено відповідні заходи, що їх включено до регіональних програм у сфері охорони навколишнього природного середовища за визначеними напрямками.

Однак аналіз стану виконання програм протягом останніх трьох років показав доволі низький показник фінансування, і, відповідно, виконання заходів. Рік за роком зберігається невідповідність між плановими та фактичними обсягами фінансування природоохоронних заходів.

2

ОГЛЯД
РЕГІОНАЛЬНИХ
ЕКОСИСТЕМ
ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2. ОГЛЯД РЕГІОНАЛЬНИХ ЕКОСИСТЕМ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Луганська область розташована в межах Степової кліматичної зони, природні території регіону представлено переважно степовими екосистемами: південь Луганської області зайнято кам'янистими степами Донецького кряжу, північна частина Луганської області представлена угрупованнями крейдяної флори, що також належать до степів. Із заходу на схід регіон перетинається комплексом інтразональних біотопів долини річки Сіверський Донець. Ця річка формує широку заплаву, зайняту лучною та лісовою рослинністю, а також піщаними аренами, на яких частково збереглися природні піщані степи. Луганська область разом із сусідньою Донецькою мають у своєму складі найбільшу в межах України частку степових природних та напівприродних ландшафтів. У межах Луганської області площа степових ландшафтів становить 596 210 га, що складає близько 20% загальної площі області.

Певна посушливість клімату не завадила степам створити придатний для існування людини гідрологічний режим. Тут сформувалася велика кількість малих річок та розгалужена мережа ґрунтових вод. Незважаючи на величезні відкриті простори та нерівномірний рельєф, степова рослинність утворила щільну дернину, яка захищає ґрунти від ерозії. Степи також сформували та підтримували стале біологічне різноманіття. Це забезпечило перетворення органічних решток на гумус, запилення рослин, регулювання чисельності популяцій організмів. Степ зберігає неоціненні генетичні ресурси, які є запорукою існування та розвитку рослинництва, селекції, фармацевтики та інших наукомістких галузей.

На території області зростає 1838 видів рослин, які належать до 629 родів і 141 родини. Фітоценофонд складає близько 530 асоціацій, об'єднаних у 98 формацій і класів, які належать до 9 типів рослинності.

Основними є родини Айстрових (*Asteraceae*), Капустяних (*Brassicaceae*), Розоцвітих (*Rosaceae*), Злакових (*Poaceae*), Бобових (*Fabaceae*), Губоцвітих (*Lamiaceae*).

СТЕПОВА ФЛОРА ЛУГАНЩИНИ

[Джерело фотографії](#)

Переважну більшість степової флори складають трав'янисті рослини – 1508 види, дерев – 81, чагарників – 93. З них: 452 види лікарських рослин, 395 видів бур'янів, 532 – кормових, 483 – харчові види, близько 360 адвентивних видів, 211 – декоративних, 354 – медоноси, 139 – олійні.

До степового типу рослинності належать також досить специфічні агломеративні співтовариства кам'янистих відшарувань (на крейдах, вапняках, мергелях, пісковиках, сланцях). У заплавах річок і на дні балок типовою є різноманітна лугова рослинність, а навколо водоймищ розвинута лучно-болотяна, болотяна, прибережно-водяна та водяна рослинність.

Після початку збройного конфлікту, на підконтрольних уряду України територіях залишилися найбільш значущі за якістю та обсягом лісові ресурси. Території, вкриті особливо цінними степовим угрупованнями, залишилися на півдні області, в тому числі – частина територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Природні бори збереглися в околицях міст Кремінна й Лисичанськ. Значні площі на боровій терасі займають насадження сосни звичайної. Природні терасові ліси області – соснові (з *Pinus sylvestris*) з домішкою листяних порід. Схиліві долинні ліси наявні на правих крутих берегах великих річок (тільки уздовж Сіверського Дінця й Айдара). Долинні ліси – дубові (з *Quercus robur*) з домішкою в'язу (*Ulmus minor*), липи (*Tilia cordata*), осики (*Populus tremula*).

Природні заплавні ліси представлені дубовими (з *Quercus robur*) та в'язово-дубовими угрупованнями, приуроченими до родючих ґрунтів центральної частини заплави. Найпоширенішими асоціаціями дубових лісів є конвалієво-дубова та вербозіллево-дубова. Серед в'язово-дубових лісів переважають конвалієво-в'язово-дубові, розхідникові-в'язово-дубові угруповання. Менш поширені заплавні в'язові, осокові, вербові та вільхові ліси. Заплави невеликих річок зайняті стрічковими лісами формації верби білої (*Salix alba*).

На півночі області в заплавах фрагментарно поширені осикові угруповання. Байрачні ліси представлені формацією дуба звичайного (*Quercus robur*), найбільш поширені

ЗАПЛАВА РІЧКИ СІВЕРСЬКИЙ ДОНЕЦЬ

Джерело фотографії

дубові ліси: татарськокленово-зірочникові, татарськокленово-кореневищноосокові, татарськокленово-конвалієві тощо. За умовами зволоження переважають дубові ліси на свіжих, сухих і дуже сухих ґрунтах.

Станом початок 2019 року, площа земель лісового фонду області (ліси та інші лісовкриті площі) складала 240,691 тис. га, з них вкрито лісом – 214,779 тис. га, знаходяться в постійному користуванні лісомисливських господарств 238,1 тис. га земель.

До рослин Луганської області, які підлягають особливій охороні та занесені до Червоної книги України, належать 6 видів водоростей, 10 видів лишайників, 255 видів судинних рослин. Близько 320 видів підлягають охороні, серед них: Астрагал донський *Astragalus tanaiticus K.Koch*, Козельці донські *Tragopogon tanaiticus Artemcz*, Горицвіт весняний *Adonis vernalis L.*, Брандушка різнобарвна *Bulbocodium versicolor (Ker Gawl.) Spreng.*, Горицвіт волзький *Adonis wolgensis Steven*, Тюльпан Шренка *Tulipas chrenkii Regel*, Юринія донська *Jurinea tanaitica Klok.*, Водяний горіх плаваючий *Trapanatans L.*, Ковила волосиста *Stipa capillata L.*, Любка дволиста *Platanthera bifolia (L.) Rich*, Дрік донський *Genista tanaitica P. Smirn*, Волошка Талієва *Centaurea taliewii Kleopow*, Гісоп крейдовий *Hyssopus cretaceus Dubjan.*, Солодушка українська *Hedysarum ucrainicum Kaschm.*, Карагана скіфська *Caragana scythica (Kom.) Pojark*, Зозулині сльози яйцеподібні *Listeraovata (L.) R. Br.*

ГОРИЦВІТ ВЕСНЯНИЙ

ЧЕРВОНОКНИЖНІ РОСЛИНИ ЛУГАНЩИНИ

Джерело фотографії

КОВИЛА ВОЛОСИСТА

ЛЮБКА ДВОЛИСТА

ВОЛОШКА ТАЛІЄВА

Фауна Луганської області представлена 77 видами ссавців, 281 видом птахів, 12 видами плазунів, 9 видами земноводних, 48 видами риб, зустрічається один вид круглоротих.

Слід зазначити, що істотним недоліком в організації вивчення та охорони тваринного світу області є низький рівень дослідження його стану й відсутність об'єктивних даних про чисельність переважної більшості немисливських видів тварин. На сьогодні в області здійснюється облік тільки тих видів, які належать до об'єктів полювання.

Серед видів тварин, занесених до Червоної книги, на території області зустрічаються 52 види комах, 15 – риб, 5 – плазунів, 35 – птахів та 22 види ссавців.

ПОЛОЗ ЖОВТОЧЕРЕВНИЙ

ДОЗОРЕЦЬ ІМПЕРАТОР

ОРЛАН БІЛОХВІСТ

ВУХАТИЙ ІЖАК

ЧЕРВОНОКНИЖНІ ТВАРИНИ ЛУГАНЩИНИ

Джерело фотографії

Природно-заповідний фонд Луганської області представлено заповідними територіями різних категорій: природний заповідник, національний природний парк, регіональний ландшафтний парк, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, що створені для охорони рідкісних та унікальних територій і ландшафтів, популяцій рослин та тварин, водних джерел. На цих землях встановлюється обмежений режим природокористування, заборонено втручання, яке може призвести до руйнації природних комплексів.

Станом початок 2019 року, на території Луганської області, підконтрольній уряду України, розташовано 139 територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 75494,6263 га, в тому числі – 11 територій та об'єктів загальнодержавного значення площею 13454,2164 га та 128 – місцевого значення площею 62040,4099 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до території області складає 3,98 %.

На непідконтрольних уряду України територіях розташовано 64 об'єкти та території природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення загальною площею 18665,8599 га, в тому числі: місцевого значення – 63 території та об'єкти площею 17992,3599 га; загальнодержавного значення – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Гостра могила» (м. Луганськ) площею 96 га; філія Луганського природного заповідника «Провальський степ» (Довжанський район) загальною площею 587,5 га.

Об'єкти й території загальнодержавного значення представлені на територіях п'яти районів (Міловського, Довжанського, Станично-Луганського, Біловодського, Новоайдарського, Слов'яносербського та Кремінського), а також у містах Луганськ і Лисичанськ. У Міловському, Слов'яносербському та Біловодському районах показники забезпеченості цією категорією природно-заповідного фонду досягаються відповідно за рахунок філіалу «Стрільцівський степ» Луганського природного заповідника, філіалу «Трьохізбенський степ» і Юницького ботанічного заказника. За відомчою підпорядкованістю найбільше одиниць природно-заповідного фонду розміщуються на землях державного лісового фонду та землях запасу сільських та селищних рад.

Основними функціями природоохоронних територій є збереження в природному стані типових або унікальних для цієї ландшафтної зони природних комплексів з усією сукупністю їхніх компонентів, вивчення природних процесів і явищ, що відбуваються в них, розробка наукових засад охорони довкілля, ефективного використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

Однією зі значущих заповідних територій області є Луганський природний заповідник, який створено з метою збереження у природному стані типових та унікальних для степової ландшафтної зони природних комплексів. Складається з

чотирьох філіалів: Станично-Луганський – площею 498 га в Станично-Луганському районі, Стрільцівський степ – площею 1036,5 га в Міловському районі, Провальський степ – площею 587,5 га в Довжанському районі (непідконтрольна уряду України територія) та Трьохізбенський степ – площею 3281 га в Слов'яносербському та Новоайдарському районах. Загальна площа заповідника становить 5403 га. Філіали заповідника репрезентують усі основні типи ландшафтів, рослинності й фауністичних комплексів та є ключовими об'єктами збереження та дослідження природних комплексів сходу України.

Філії заповідника – це не тільки цінні природоохоронні території, але й ключові об'єкти вивчення регіональної флори і фауни, дослідження динаміки степових екосистем в умовах заповідного режиму. Вони є важливими об'єктами моніторингу природних явищ і процесів на південному сході України.

Сьогодні Степ – найменш збережена екосистема України та всієї Європи. Нині рівнинні степи практично не збереглися через тотальне перетворення їх на рілля. Суттєво відрізняються від решти степових областей України лише Луганщина і частина Донеччини, на території яких представлені пересічені ландшафти, не придатні для ведення орного землеробства. Саме ці області зберігають сьогодні значні площі степів та мали би бути основою для охорони степових екосистем в Україні.

ЛУГАНСЬКИЙ ПРИРОДНИЙ ЗАПОВІДНИК

[Джерело фотографії](#)

3

ОГЛЯД СИСТЕМИ
МОНІТОРИНГУ ДОВКІЛЛЯ
В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3. ОГЛЯД СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ДОВКІЛЛЯ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Порядок функціонування регіональної системи моніторингу в області визначається Положенням про регіональну (обласну) систему моніторингу довкілля, що її затверджено розпорядженням голови обласної державної адміністрації від 06.08.2008 №1024.

Регіональна (обласна) система моніторингу довкілля – це система спостережень, збору, обробки, передачі, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки. Регіональна (обласна) система моніторингу довкілля є складовою державної системи моніторингу та національної інфраструктури, сумісної з аналогічними системами інших областей.

Основними завданнями системи регіонального моніторингу є виявлення факторів негативного антропогенного впливу на довкілля та здоров'я людей, організація спостережень за джерелами такого впливу, також організація систематичних спостережень за станом складових довкілля та виявлення зон екологічної небезпеки. Система моніторингу сприяє розвитку співробітництва на міжобласному рівні у галузі охорони довкілля та раціональному використанню природних ресурсів й екологічної безпеки.

Основними завданнями суб'єктів системи моніторингу є:

- здійснення спостережень, збереження та аналіз даних і первинної інформації щодо стану об'єктів регіонального моніторингу;
- створення та ведення баз даних, а також забезпечення інформаційного обміну в межах системи моніторингу;
- удосконалення методичного та технічного забезпечення ведення робіт з моніторингу.

Результатом здійснення регіонального моніторингу є:

- дані спостережень суб'єктів системи моніторингу;
- узагальнені дані якості складових довкілля;

- показники динаміки змін складових довкілля впродовж років спостереження;
- оцінювання стану об'єктів довкілля та джерел негативного впливу на нього;
- прогнози стану об'єктів довкілля і його змін;
- рекомендації, необхідні для прийняття управлінських рішень.

Положенням про регіональну систему моніторингу довкілля визначені його суб'єкти в Луганській області та покладені на них завдання зі здійснення контролю за станом навколишнього середовища.

Таблиця 3.1. Суб'єкти моніторингу довкілля Луганської області

Суб'єкт моніторингу	Покладені завдання
Департамент екології та природних ресурсів Луганської обласної державної адміністрації	Організація функціонування системи моніторингу.
Державна екологічна інспекція у Луганській області	Контроль за станом поверхневих вод (вміст забруднюючих речовин); контроль джерел промислових викидів в атмосферу (вміст ЗР); джерел скидів стічних вод (вміст ЗР); контроль стану ґрунтів різного призначення, у тому числі на природоохоронних територіях (залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів).
Головне управління Держпродспоживслужби в Луганській області (в місцях проживання та відпочинку населення)	Контроль за станом атмосферного повітря (вміст ЗР), поверхневих вод (вміст ЗР, бактеріологічні визначення), питної води (вміст ЗР, бактеріологічні, вірусологічні визначення); моніторинг стану ґрунтів (вміст пестицидів, важких металів, бактеріологічні, вірусологічні визначення); моніторинг фізичних факторів (шум, електромагнітні поля, радіація, вібрація тощо); контроль за рівнями забрудненості вод у районах водозаборів; оцінювання стану підконтрольних об'єктів.
Інститут охорони ґрунтів України	Контроль застосування хімічних, біологічних засобів захисту сільськогосподарських культур; контроль стану ґрунтів сільськогосподарського використання (радіологічні, агрохімічні та токсикологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів); контроль за станом сільськогосподарських рослин і продуктів з них (токсикологічні та радіологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів); моніторинг стану поверхневих вод сільськогосподарського призначення (токсикологічні та радіологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів).

Продовження Таблиці 3.1

Суб'єкт моніторингу	Покладені завдання
Головне управління ветеринарної медицини в Луганській області Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України	Контроль рівня забруднення, зокрема радіоактивного, з продуктів тваринництва та рослинництва; контроль показників здоров'я та захворюваності сільськогосподарських тварин області; оцінювання стану підконтрольних об'єктів.
Луганська агролісомеліоративна науково-дослідна станція	Контроль за станом лісової рослинності (пошкодження біотичними та абіотичними чинниками, біомаса, біорозмаїття, радіологічні визначення, вміст ЗР); контроль за станом ґрунтів земель лісового фонду (радіологічні визначення, залишкова кількість пестицидів, агрохімікатів і важких металів).
Луганське обласне управління лісового та мисливського господарства Державного агентства лісових ресурсів України	Моніторинг стану лісового впорядкування території області, мисливської фауни (видові, кількісні та просторові характеристики).
Головне управління Держземагентства у Луганській області Державного агентства земельних ресурсів України	Моніторинг стану ґрунтів і ландшафтів (прояви ерозійних та інших екзогенних процесів, просторове забруднення земель об'єктами промислового і сільськогосподарського виробництва); рослинного покриття земель (видовий склад, показники розвитку та ураження рослин), берегових ліній річок, озер, водосховищ, гідротехнічних споруд (динаміка змін, ушкодження земельних ресурсів).
Луганське обласне управління водних ресурсів	Моніторинг підтоплення земель сільськогосподарського призначення та сільських населених пунктів; контроль за станом зрошуваних та осушуваних земель (глибина залягання та мінералізація ґрунтових вод, ступінь засоленості та солонцюватості ґрунтів); моніторинг стану прибережних зон водосховищ (переформування берегів і підтоплення територій).
Луганське регіональне управління водних ресурсів Сіверсько-Донецького басейнового Управління водних ресурсів	Контроль за рівнем забруднення поверхневих вод у місцях їхнього інтенсивного виробничо-господарського використання, зокрема радіоактивного; Моніторинг обсягів використання води (за формою 2ТП-водгосп); контроль за станом води водних об'єктів у районах основних водозаборів комплексного призначення, водогосподарських систем міжгалузевого та сільськогосподарського водопостачання та у прикордонних зонах.
Державна служба геології та надр України Східне державне регіональне геологічне підприємство «Схід ДРГП» Державної служби геології та надр України	Контроль за рівнем забруднення, зокрема радіоактивного, підземних вод; контроль за рівнем розповсюдження ендегенних та екзогенних процесів контроль за геохімічним станом ландшафтів.

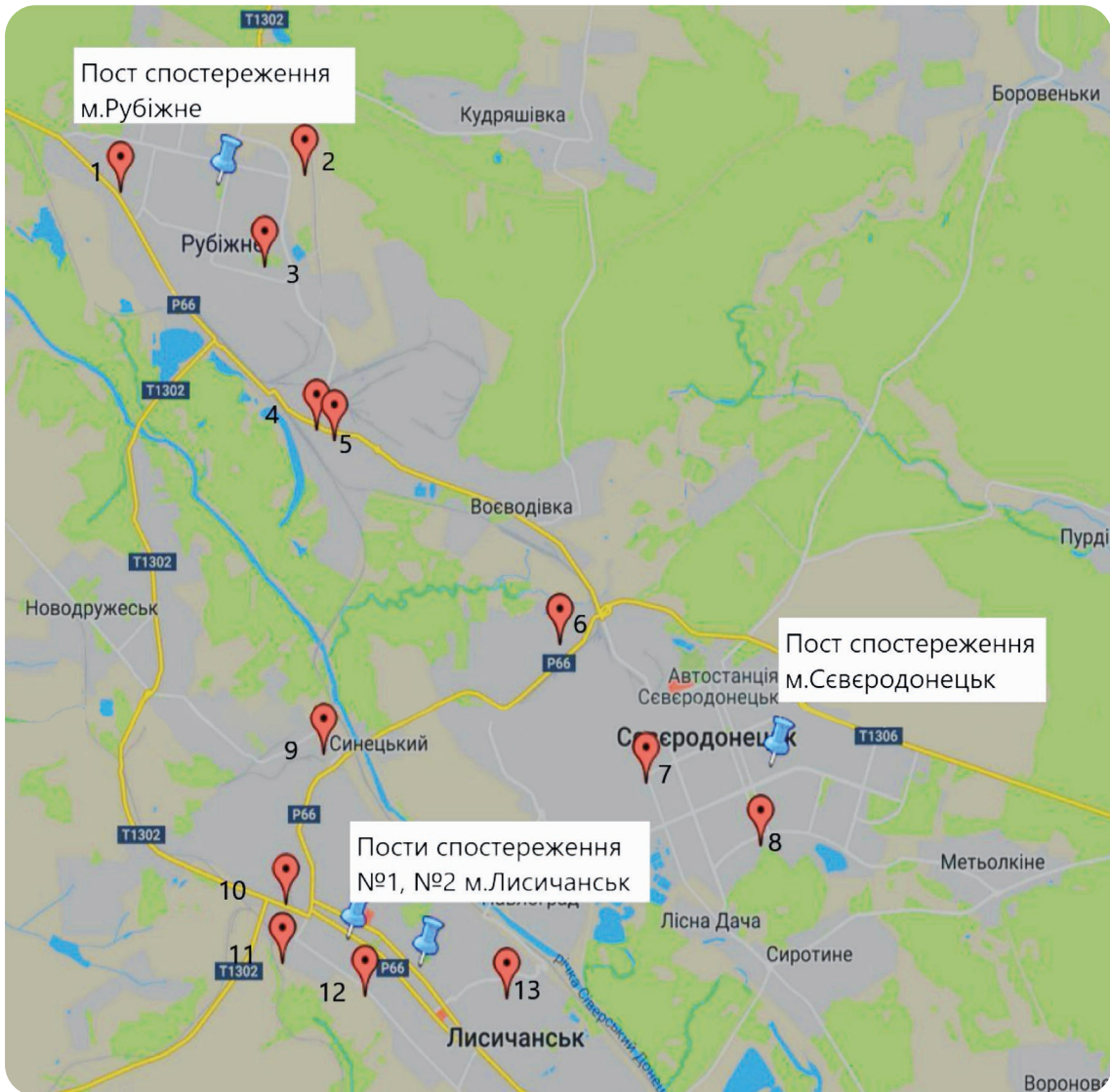
Продовження Таблиці 3.1

Суб'єкт моніторингу	Покладені завдання
Луганська державна сільськогосподарська дослідна станція інституту рослинництва імені В. Я. Юр'єва Національної академії аграрних наук України	Контроль еколого-агрохімічного стану ґрунтів і ландшафтів (вміст ЗР, радіологічні, агрохімічні показники, просторове забруднення земель суб'єктами промислового і сільськогосподарського виробництва).
Департамент житлово-комунального господарства та будівництва Луганської обласної державної адміністрації	Виконання планів озеленення міст і селищ міського типу за рік – до 1 лютого наступного за звітним року; дослідження якості та обсягів споживання питної води централізованих систем водопостачання та водозаборів – за рік, до 15 лютого наступного за звітним року; дослідження якості та обсягів надходження стічних вод міської каналізаційної мережі та очисних споруд – за рік, до 15 лютого наступного за звітним року.
Державне підприємство «Український державний головний науково-дослідний і виробничий інститут з інженерно-технічних і екологічних досліджень ДП «УкрНДІІНТВ»	Моніторинг підтоплення міст і селищ міського типу (небезпечне підняття рівня ґрунтових вод).

На сьогодні моніторинг за станом атмосферного повітря на підконтрольних уряду України територіях області здійснюють Луганський обласний центр з гідрометеорології (ЛЦГМ) та ДУ «Луганський обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України» (ДУ «ЛОЛЦ МОЗ України»); за станом водних ресурсів – ЛЦГМ, ДУ «ЛОЛЦ МОЗ України», Сіверсько-Донецьке басейнове управління водних ресурсів (СД БУВР).

Луганський обласний центр з гідрометеорології – це комплексна лабораторія спостережень за забрудненням природного середовища, яка забезпечує проведення спостережень за забрудненням атмосферного повітря у промисловому регіоні області (на підконтрольних уряду України територіях), а саме в містах Лисичанськ, Северодонецьк та Рубіжне, поверхневих вод суші, ґрунту, а також збір, обробку та узагальнення спостережень. Контроль за станом атмосферного повітря ЛЦГМ здійснює на чотирьох стаціонарних постах спостереження: два – в м. Лисичанськ, один – в м. Северодонецьк і один – в м. Рубіжне (схема розташування постів наводиться нижче). Метеорологічні спостереження ЛЦГМ веде на чотирьох метеорологічних станціях – у м. Сватове, смт Новопсков, м. Біловодськ та смт Троїцьке.

Рисунок 3.1. Стаціонарні пости спостережень ЛЦГМ за станом атмосферного повітря

- – розташування стаціонарних постів спостережень за станом атмосферного повітря;
- – основні підприємства-забруднювачі повітря (1 – ТОВ «Рубіжанський трубний завод», 2 – ВАТ «Рубіжанський картонно-тарний комбінат», 3 – ТОВ «Рубіжанський «Краситель»», 4 – ДП «Хімічний завод «Південний»», 5 – Рубіжанський казенний хімічний завод «Зоря», 6 – ВАТ «Склопластик», 7 – ПАТ «Северодонецьке об'єднання «Азот»», 8 – АТП 10920, 9 – ЗАТ «Лисичанський склозавод», 10 – КП «Лисичанський завод залізобетонних виробів», 11 – ВП «Шахта ім. Д.П.Мельникова», 12 – ВАТ «Рідкісні гази», 13 – ТОВ «Листальпром»).

Таблиця 3.2. Мережа спостережень за станом атмосферного повітря ЛЦМГ

Пост спостереження ЛЦМГ	Речовина, що контролюється
м. Лисичанськ ПСЗ №1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пил 2. Діоксид сірки 3. Оксид вуглецю 4. Діоксид азоту 5. Аміак 6. Формальдегід 7. Хлористий водень, 8. Миш'як 9. Кадмій 10. Ртуть 11. Нікель
м. Лисичанськ ПСЗ №2	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пил 2. Оксид вуглецю 3. Діоксид азоту 4. Аміак 5. Хлористий водень
м. Рубіжне ПСЗ №1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пил 2. Діоксид сірки 3. Діоксид вуглецю 4. Діоксид азоту 5. Анілін 6. Формальдегід 7. Хлористий водень 8. Миш'як 9. Кадмій 10. Ртуть 11. Нікель
м. Сєвєродонецьк ПСЗ №1	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пил 2. Діоксид сірки 3. Діоксид азоту 4. Аміак 5. Формальдегід 6. Хлористий водень 7. Миш'як 8. Кадмій 9. Ртуть, 10. Нікель

Спостереження за станом поверхневих вод ЛЦМГ здійснює на десяти стаціонарних постах розташованих на підконтрольних уряду України територіях Луганської області.

Таблиця 3.3. Мережа спостережень за станом поверхневих вод ЛЦГМ

№ з/п	Місце розташування	Показники	Примітка
р. Сіверський Донець, м. Лисичанськ			
1	19,8 км вище м. Лисичанськ, 7 км вище впадіння р. Красна	запах, прозорість, колір, температура, рН, кисень, % насичення киснем, біохімічне споживання кисню, окислення перманганатне, сірководень, діоксид вуглецю, магній, хлориди, сульфати, мінералізація, твердість, гідрокарбонати, натрій, кальцій, фосфор мінеральний, фосфор загальний, кремній, завислі речовини, азот амонійний, азот нітритний, азот нітратний, сума азотних з'єднань, хром б, нафтопродукти, феноли, АСПАР*	* – аніонні синтетичні поверхнево-активні речовини
2	3 км вище м. Лисичанськ, нижче ТОВ «Рубіжанський Краситель»		
3	1 км вище м. Лисичанська, 0,5 км нижче скиду стічних вод ТОВ «РКХЗ «Зоря»		
4	в межах м. Лисичанськ, 0,5 км нижче скиду стічних вод ПрАТ «Азот»		
5	в межах м. Лисичанськ, 0,5 км нижче скиду стічних вод ВАТ «Лиссода»		
6	4 км нижче м. Лисичанськ, 7 км нижче впадіння р. Біленька		
р. Верхня Біленька, м. Лисичанськ			
1	0,5 км вище м. Лисичанськ; 1 км вище скиду стічних вод ТДВ «Лисичанський желатиновий завод»	--/–	--/–
2	в межах м. Лисичанська; 0,5 км вище гирла	--/–	--/–
р. Красна, м. Кремінна			
1	12,3 км вище м. Лисичанська, 0,5 км вище гирла	--/–**	** – не проводяться аналізи на сірководень і перманганатне окиснення
р. Борова, м. Северодонецьк			
1	2,5 км пн-з від м. Северодонецька; 0,5 км вище гирла р. Борова	--/–**	** – не проводяться аналізи на сірководень і перманганатне окиснення

ДУ «Луганський обласний лабораторний центр МОЗ України» здійснює контроль за якістю атмосферного повітря на чотирьох стаціонарних постах, що розташовані: два – у м. Сєвєродонецьк, один – у м. Лисичанськ, один – у м. Рубіжне.

Таблиця 3.4. Пріоритетні забруднюючі речовини, за якими ведеться контроль ДУ «ЛОЛЦ МОЗ України»

Філія	Місто, район	Забруднювальна речовина
Сєвєродонецька міськрайонна філія	м. Сєвєродонецьк	<ol style="list-style-type: none"> 1. Азоту діоксид 2. Ангідрид сірчистий 3. Кислота сірчана 4. Фенол 5. Формальдегід 6. Аміак 7. Анілін 8. Нітрохлорбензол 9. Хлорид водню 10. Пил 11. Вуглецю оксид 12. Свинець 13. Хром 14. Марганець
Лисичанська міськрайонна філія	м. Лисичанськ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Азоту діоксид 2. Ангідрид сірчистий 3. Аміак 4. Формальдегід 5. Фенол 6. Нітрорхлорбензол 7. Вуглецю оксид
Рубіжанська міськрайонна філія	м. Рубіжне	<ol style="list-style-type: none"> 1. Азоту діоксид 2. Ангідрид сірчистий 3. Анілін 4. Нітрохлорбензол 5. Сірководень 6. Фенол 7. Формальдегід

Мережа спостережень за станом забруднення відкритих водойм підрозділів ДУ «ЛОЛЦ МОЗ України» налічує 49 пунктів спостережень на 22 водних об'єктах у місцях господарчо-питного та культурно-побутового водокористування населення. Пріоритетне значення надається моніторинговим спостереженням, що характеризують епідемічну безпеку води водних об'єктів.

Таблиця 3.5. Мережа спостережень за станом поверхневих водних об'єктів ДУ «ЛОЛЦ МОЗ України» «ЛОЛЦ МОЗ України»

Філія	Місто, район	Водний об'єкт
Северодонецька міськрайонна філія	1. Новоайдарський р-н смт Новоайдар	р. Айдар
	2. Новоайдарський р-н смт Новоайдар	
	3. Новоайдарський р-н с. Лобочево	р. Сіверський Донець
	4. Новоайдарський р-н с. Олексіївка	р. Євсуг
Лисичанська міськрайонна філія	1. м. Лисичанськ в межах міста	р. Сіверський Донець
	2. м. Лисичанськ в межах міста	
	3. м. Лисичанськ в межах міста	Ставок мкр ПАТ «Склозавод «Пролетарій»»
	4. м. Лисичанськ в межах міста	р. Біленька
	5. Попаснянський р-н с. Врубівка	ставок
	6. Попаснянський р-н м. Попасна	ставок
Рубіжанська міськрайонна філія	1. м. Рубіжне 500 м. вище скиду зворотних вод ТОВ НВП «Зоря»	р. Сіверський Донець
	2. м. Рубіжне 500 м. нижче скиду зворотних вод ТОВ НВП «Зоря»	
	3. м. Рубіжне правий берег озера	оз. Пісочне
	4. м. Рубіжне лівий берег озера	
	5. Кремінській р-н в межах м. Кремінна	р. Красна
Сватівська міськрайонна філія	1. Сватівський р-н м. Сватове вище скиду недоочищених каналізаційних стоків	р. Красна
	2. Сватівський р-н нижче скиду недоочищених каналізаційних стоків	
	3. Сватівський р-н в межах м. Сватове	
	4. Сватівський р-н в межах м. Сватове	
	5. Сватівський р-н в межах м. Сватове	
	6. Сватівський м. Сватове	Сватівське водоймище
	7. Троїцький р-н с. Дьоміне- Олександрове	водойма
	8. Троїцький р-н с. Бабичеве	водойма

Продовження Таблиці 3.5

Філія	Місто, район	Водний об'єкт
Біловодська міськрайонна філія	1. Біловодський р-н на вході в смт Біловодськ	р. Деркул
	2. Біловодський р-н на виході з смт Біловодськ	
	3. Біловодський р-н смт Біловодськ	
	4. Біловодський р-н смт Біловодськ	
	5. Біловодський р-н смт Біловодськ	
	6. Марківський р-н смт Марківка	
	7. Міловський р-н смт Мілове	ставок
	8. Міловський р-н с Брусівка	ставок
Старобільська міжрайонна філія	1. Старобільський р-н м. Старобільськ	р. Айдар
	2. Старобільський р-н с. Половінкіно	
	3. Старобільський р-н смт Новпсков	
	4. Старобільський р-н смт Новпсков центр. пляж	
	5. Старобільський р-н смт Новпсков пляж санаторія	
	6. Старобільський р-н с. Риб'янцево	
Старобільська районна філія	1. Станично-Луганський р-н 2 км вище впадання р. Лугань	р. Сіверський Донець
	2. Станично-Луганський р-н 1 км нижче впадання р. Лугань	р. Деркул
	3. Станично-Луганський р-н с. Колесніковка	
	4. Станично-Луганський р-н с. Вільхівські дачі	оз. Зелененьке
	5. Станично-Луганський р-н с. Макарово	озеро

Також, ЛОЛЦ здійснює моніторингові спостереження за:

- станом забруднення атмосферного повітря населених місць на 5-ти маршрутних постах у 7-ми населених пунктах – міста Северодонецьк, Лисичанськ, Новодружеськ, Рубіжне, Кремінна, Старобільськ та с. Вовчоярівка Попаснянського району;

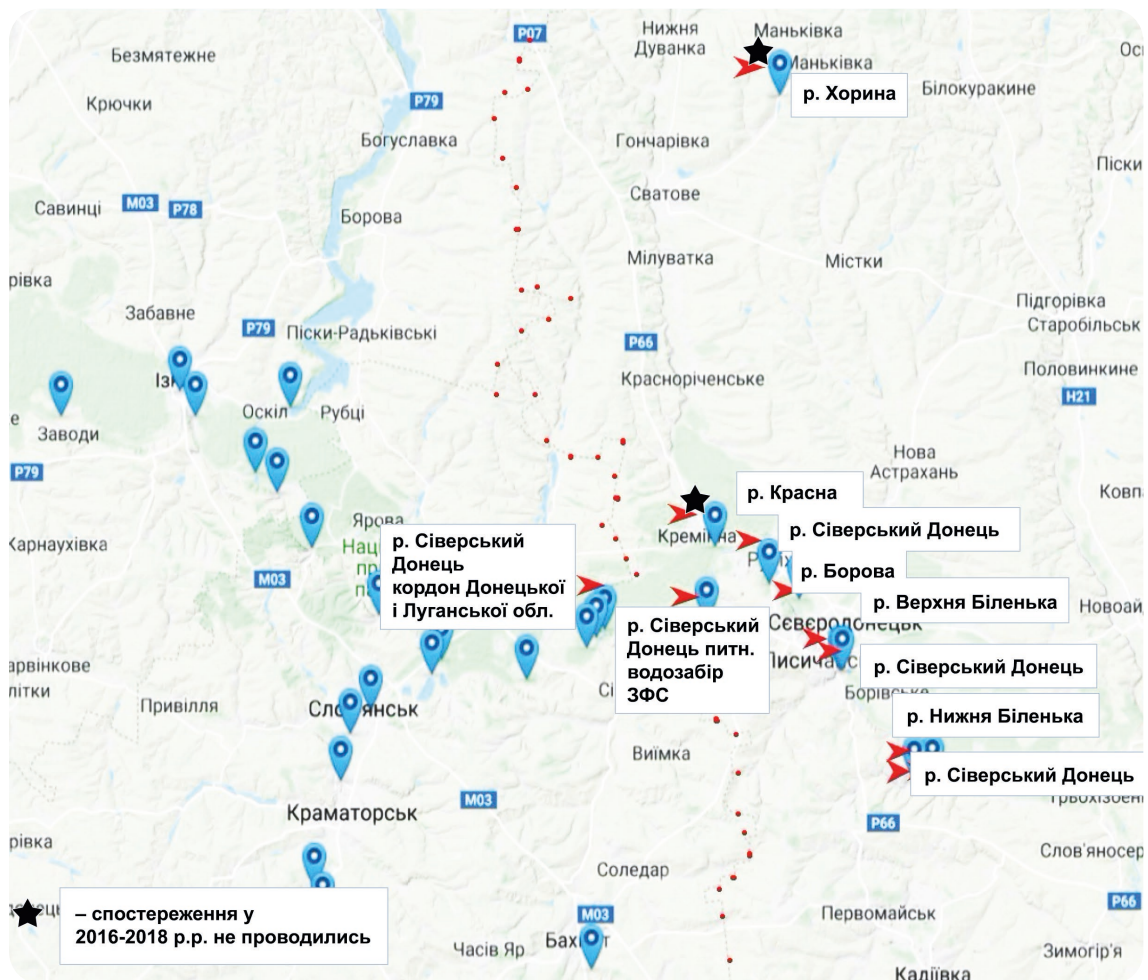
- за рівнями шуму – в 55 точках 9-ти населених пунктів;
- за станом ґрунту – в 176 точках 64-х населених пунктів.

Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів здійснюється моніторинг якості води у поверхневих водних об'єктах Луганської області. Мережу наявних постів спостережень СД БУВР зображено на Рис. 3.2.

Рисунок 3.2. Мережа постів спостережень СД БУВР за якістю води у поверхневих водних об'єктах

МОНІТОРИНГ ТА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

Державне агентство водних ресурсів України

Таблиця 3.6. Розташування постів спостережень СД БУВР

№ з/п	Водний об'єкт	Місце розташування	Примітка
1	р. Сіверський Донець	469 км, смт Білогорівка, питний водозабір КП «Попаснянський районний водоканал»	-
2	р. Сіверський Донець	444 км, вище м. Рубіжне	-
3	р. Сіверський Донець	428 км, нижче м. Лисичанськ	-
4	р. Сіверський Донець	406 км, с. Світличне	-
5	р. Верхня Біленька	1 км, м. Лисичанськ	-
6	р. Нижня Біленька	1 км, с. Нижнє	-
7	р. Хорина	0 км, ділянка від с. Павлівка до с. Травневе	спостереження у 2016-2018 рр. не здійснювались
8	р. Красна	0 км, гирло	спостереження у 2016-2018 рр. не здійснювались
9	р. Борова	0 км, гирло	спостереження у 2016-2018 рр. не здійснювались

Також, здійснюється контроль за якістю води у р. Сіверський Донець на кордоні Донецької та Луганської областей (створ розташовано на 483 км, с. Дронівка Донецької області).

Луганське обласне управління водних ресурсів для забезпечення еколого-меліоративного моніторингу меліорованих земель на підконтрольній уряду України території використовує наявну спостережну мережу на осушуваних, зрошуваних та на прилеглих до зрошуваних землях.

До складу спостережної мережі входять 316 спостережних свердловин, 244 гирла колекторно-дренажної мережі, стаціонарні ділянки спостережень за ґрунтовими та дренажними водами, а також точки спостережень за якістю поливної води.

Ця спостережна мережа охоплює 22828 га зрошуваних земель (з них 2986 га в зоні військового конфлікту), 10969 га осушуваних земель та 4196 га дренованих богарних земель прилеглих до зрошуваних (колишніх зрошувальних систем).

Східне державне регіональне геологічне підприємство «Схід ДРГП», розташоване на підконтрольній уряду України території, має обласну мережу свердловин спостережень за станом підземних вод, яка складається з 80 свердловин.

Таблиця 3.7. Пункти спостережень за станом підземних вод Схід ДРГП

№ з/п	Пункти спостережень	Місце розташування пункту	Кількість точок спостережень
1	Ділянка Боровська І	Старобільський р-н: 5 км на північ від с. Кам'янка	1
2	Ділянка Кримська	Слов'яносербський р-н: 0,8 км від с. Оріхово-Донецьке с. Краківка	2 1
3	Ділянка Петрівська	Станично-Луганський р-н: с. Піщане 1,6 км від ст. Огородна с. Нижньотепле	1 1 1
4	Красноріченський створ	Кремінський р-н: смт Красноріченське	1
5	Даниловський створ	Біловодський р-н: с. Третьяківка, с. Данилівка	2
6	Айдаро-Деркульська ділянка	Станично-Луганський р-н: с. Старий Айдар, ст. Нова Ільїнка, с. Верхнє Вільхове, с. Вільхове, с. Пшеничне, с. Передільське	6
		м. Щастя: південно-західна околиця	1
		Слов'яносербський р-н: с. Трьохізбенка	3
7	Новопсковський створ	Старобільський р-н: с. Караяшник	1
8	Кремінський створ	м.Кремінна: у західному напрямку	5
9	Айдаро-Лопаскінська ділянка	Слов'яносербський р-н: с. Лопаскине 750 км на захід від с. Сизе	1 2
10	Вільхівська ділянка	Станично-Луганський р-н: ст. Кондрашівська смт Станиця Луганська 2 км на південь с. Болотенне 2 км на захід	1 2 1
11	Регіональний створ	Білокуракінський р-н: с. Осикове	1

Продовження Таблиці 3.7

№ з/п	Пункти спостережень	Місце розташування пункту	Кількість точок спостережень
12	Рубіжано-Лисичанська ділянка	<i>Кремінський р-н:</i> с. Стара Краснянка	1
		<i>м. Рубіжне:</i> північно-західна околиця	2
		північна-східна околиця (р-н РКТК)	1
		західна околиця	4
		південна околиця	2
		50 м на північ від Володинського водозабору	1
		біля сверд. №18 Володинського водозабору	2
		біля оз. Довге	1
		100 м від оз. Довге	1
		750 м на північ від оз. Довге	2
		1150 м на північ від оз. Довге	1
		1,2 км на північ від оз. Довге	1
		0,5 км від накопичувача ТОВ «Краситель»	1
		0,6 км на захід від накопичувача ТОВ «Краситель»	2
		<i>м. Сєвєродонецьк:</i> північно-східна околиця	2
		західна околиця	1
2 км на захід	2		
заплава р. Борова	1		
250 м на захід від оз. Кривеньке	2		
смт Сиротине 1,3 км на північний схід	1		
смт Сиротине 700 м на північний захід	2		
смт Борівське південно-західна околиця	2		
смт Борівське 2 км на південь	2		
с. Воєводівка південна околиця	2		
2,5 км на північний схід від накопичувача «Біле Море»	2		
3 км на північний схід від накопичувача «Біле море»	2		
південна околиця накопичувача №3 з-ду «Лиссода»	2		
13	ТОВ «Рубіжанський Краситель»	<i>Кремінський р-н:</i> с. Кудряшівка, південна околиця	1

Луганська філія ДУ «Держґрунтохорона» виконує агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення. За рік обстеження виконуються роботи на площі 80-90 тис. га (один район області). У межах паспортизації у ґрунті визначаються такі показники: вміст гумусу, азоту, що легко гідролізується, рухомого фосфору, обмінного калію, рН ґрунтового розчину, суму поглинутих основ, вміст мікроелементів (марганець, цинк, мідь) та важких металів (свинець, ртуть, кадмій), вміст залишків довгоживучих пестицидів (ДДТ та його метаболіти, гексахлоран, 2,4-амінна сіль), цезій-137 та стронцій-90.

На сьогодні філія не має свого обладнання через те, що лабораторний корпус залишився на непідконтрольних уряду України територіях. Усі аналітичні роботи виконуються у Харківській та Черкаській філіях ДУ «Держґрунтохорона».

Подібна ситуація склалася і з Держпродспоживслужбою. У зв'язку з тим, що Луганська регіональна державна лабораторія ветеринарної медицини, акредитована за міжнародним стандартом (ДСТУ: ISO 17025), залишилася на непідконтрольних уряду України територіях, сьогодні лабораторії ветеринарної медицини Держпродспоживслужби не мають технічних можливостей проводити моніторингові дослідження довкілля, зокрема:

- ґрунтів, води (радіологічний контроль);
- харчових продуктів та кормів для тварин (радіологія, мікотоксини, вміст солей важких металів, токсикологія).

Відсутність такої лабораторії на підконтрольних уряду України територіях унеможливує проведення лабораторних досліджень у галузі безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини, санітарного та фітосанітарного нагляду. Наразі тривають підготовчі заходи зі створення регіональної лабораторії ветеринарної медицини.

Організація взаємодії суб'єктів моніторингу довкілля області здійснюється Департаментом екології та природних ресурсів Луганської ОДА. На основі отриманих даних моніторингу, Департамент організовує інформаційно-аналітичне забезпечення органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та громадськості щодо поточного стану довкілля.

Актуальна інформація про стан довкілля, за даними суб'єктів регіональної системи моніторингу, оприлюднюється на офіційному сайті Управління, а саме: щомісячна інформація про стан атмосферного повітря міст Рубіжне, Лисичанськ та Сєвєродонецьк, зведена інформація про стан поверхневих вод, інформація про стан підземних вод, дані локального моніторингу.

За даними Луганської ОДА, наявна мережа спостережень за кількістю та місцем розташування постів, переліком показників, за якими ведуться спостереження, в цілому відповідає національним та європейським вимогам. Є зауваження до матеріально-технічного стану постів спостережень, що впливає на якість досліджень, а також до системи управління даними екологічного моніторингу. У зв'язку з чим було розроблено й затверджено Регіональну цільову програму моніторингу довкілля Луганської області до 2022 року, метою якої є вдосконалення функціонування системи моніторингу стану навколишнього середовища області.

4

ПОТОЧНИЙ
СТАН ДОВКІЛЛЯ
КРАСНОРІЧЕНСЬКОЇ ОТГ

4. ПОТОЧНИЙ СТАН ДОВКІЛЛЯ КРАСНОРІЧЕНСЬКОЇ ОТГ

Красноріченську селищну територіальну громаду було утворено 29 жовтня 2017 року в межах адміністративно-територіальної реформи та Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», шляхом об'єднання Красноріченської селищної ради, до складу якої також входили села Залиман та Площанка, і двох сільських рад – Новоолександрівської та Бараниківської Кременського району Луганської області – з адміністративним центром у смт Красноріченське.

Площа об'єднаної територіальної громади склала 244,74 км² з населенням 6631 осіб.

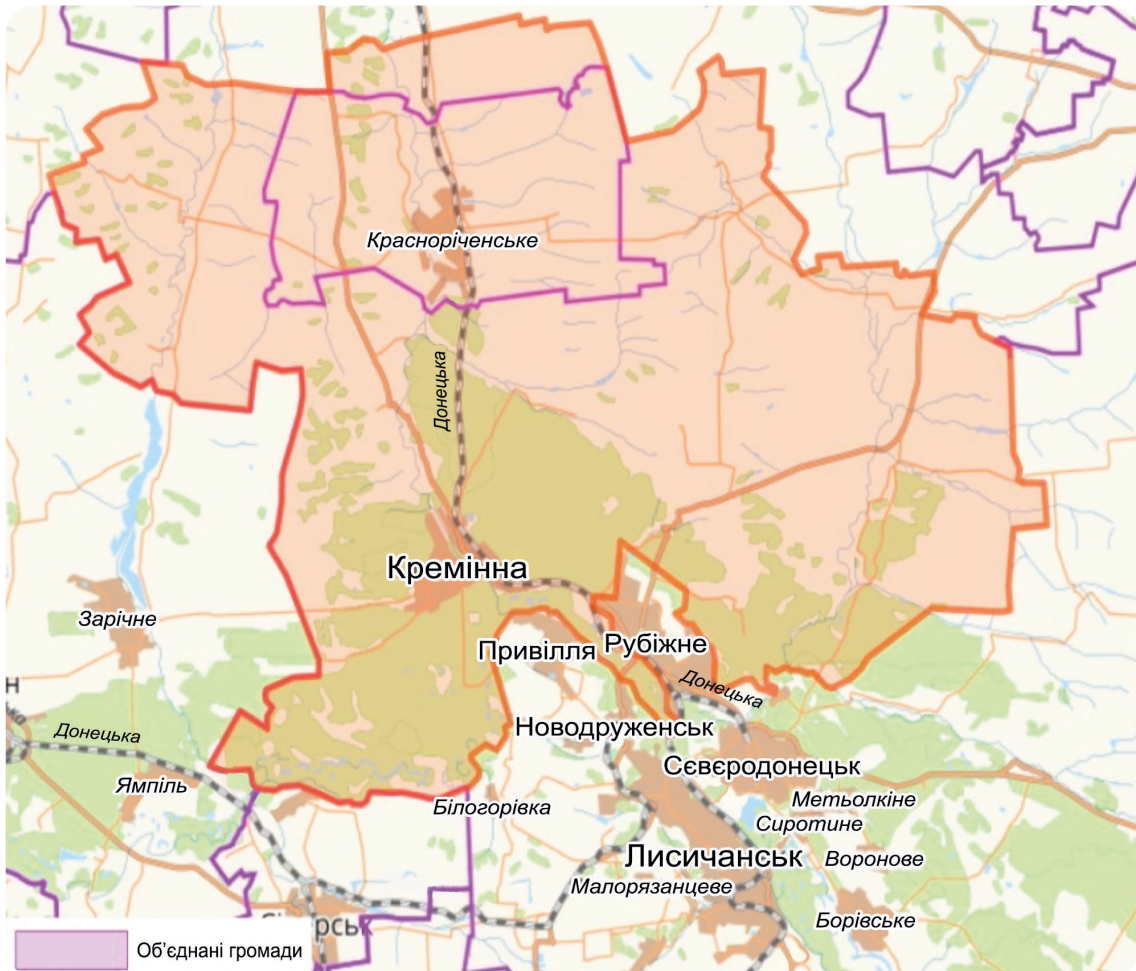
Красноріченська ОТГ розташована у північній частині Кременського району Луганської області. За фізико-географічним районуванням належить до північно-східної степової зони.

Клімат району помірно-континентальний, характеризується жарким і сухим літом з сильними північними і південно-східними вітрами; зима – холодна і малосніжна з частими відлигами, туманами та ожеледицями. Середня температура січня -7-8°C, липня – +28-32°C. Опади складають 400-420 мм на рік. Близько 60% опадів випадає в теплу пору року. Сніговий покрив (висота 16-19 см) встановлюється в грудні, сходить у березні. Весна – сонячна, тепла, нерідко супроводжується сухими східними вітрами, заморозками. Осінь також сонячна, тепла та суха.

Рельєф території має слабо хвилясту поверхню з незначним нахилом на південь. Ґрунтовий покрив представлений переважно чорноземно-лучними, лучними та лучно-болотними ґрунтами. Ґрунтові води в заплавах знаходяться на глибині 0,5 – 1,0 метри, на однополесовій терасі 2,5 – 4,5 метри. Рослинність степова, оскільки громада розташована в зоні різнотравно-типчакowo-ковилових степів. Лісів мало, (біля 7% території). Вони розташовані на схилах долин, балок і ярів. Переважають ліси байрачного типу. Вони ростуть в балках і відзначаються різноманітністю: серед них нараховується близько 50 порід дерев і кущів. Переважають такі породи, як дуб, береза, ясен. Підлісок представлений жовтою акацією, кущами терену, бузини, шипшини. В ландшафтному відношенні територія належить до південно-степової підзони степової зони Лівобережної частини України.

Фауна району може бути представлена типовими мешканцями українського степу. Із ссавців – це чисельні дрібні гризуни, заєць, тхір степовий, ласки тощо. Серед птахів є степовий і польовий жайворонки, перепілка, куріпка сіра. З плазунів можуть зустрічатися ящірки, полоз жовточеревний тощо. У річках і озерах найпоширеніші дрібні види риби: окунь, плітка, краснопірка, середні і великі види (лящ, судак, окунь, щука) зустрічаються рідше.

Рисунок 4.1. Оглядова мапа. Красноріченська ОТГ, Кремінський район, Луганська область

Як видно з нижченаведеної схеми екомережі Кремінського району, територія ОТГ не належить до ключових районів, призначених для збереження екосистем та екокоридорів. У південному напрямку зосереджено значні масиви лісів, об'єкти природно-заповідного фонду.

Гідрографічну мережу представлено річкою Красна та декількома озерцями. Річка Красна є лівою притокою Сіверського Дінця, за своїми параметрами належить до середніх річок – довжина 131 км, площа водозбірного басейну – 2710 км², глибина – до 5 м. Бере початок поблизу с. Тимонове Троїцького району в Луганській області та протікає трьома районами – Троїцьким, Сватівським та Кремінським. Долина, переважно, трапецієподібна (ширина 1,5–2 км), асиметрична, з крутим правим (вис. 40–60 м) схилом. Заплава – завширшки від 100 м до 1 км, подекуди заболочена. Річище помірно звивисте, нерозгалужене, його ширина від 3–5 до 50 м. Похил річки – 0,5 м/км. Живлення мішане. Основні притоки: Хорина (ліва) і Дуванка (права). Стік зарегульований низкою водосховищ, ставків. Воду використовують

для сільськогосподарських і побутових потреб. Для річок лівобережжя Сіверського Дінця характерні помірно звивисті русла, влітку вони заростають водною рослинністю, подекуди пересихають.

Рисунок 4.2. Схема екомережі Кременіського району

Умовні позначення

Кордони та межі

межі району

Природно-заповідні об'єкти

менше 50 га

більше 50 га

Екологічна мережа

екокоридори

ядра

відновлювальні ділянки

Населені пункти

територія населених пунктів

центроїд населених пунктів

Рослинність

сади

ліси

Гідрографія

річки та струмки

ставки та озера

болота

Автошляхи та залізничні колії

автомагістралі

автомобільні дороги з удосконаленим покриттям

автомобільні дороги з покриттям

автомобільні дороги без покриття

дороги ґрунтовані

залізничні колії

Просторова характеристика району

Площа загальна 162670,0

Площа забудов та антропогенних об'єктів 3730,4

Площа природних угідь 84210,1

Площа ПЗФ 11055,3

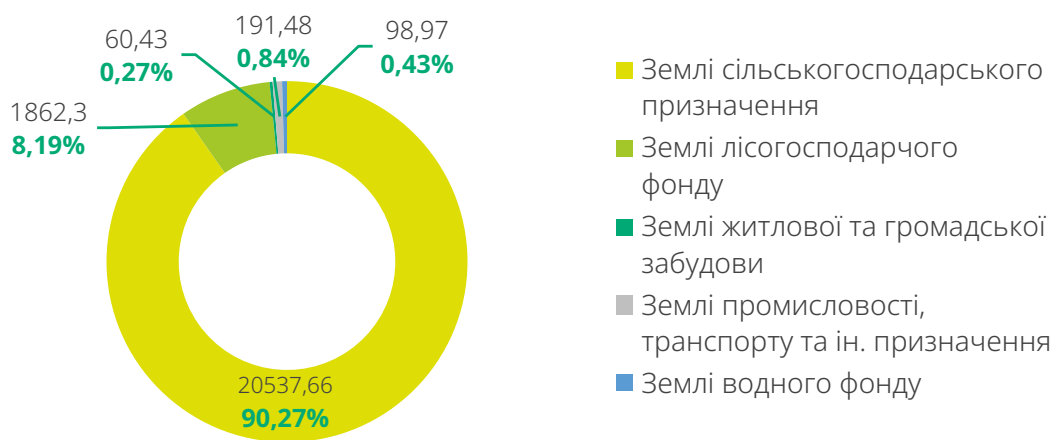
Географічне розташування громади є доволі вигідним. На півночі розташовано Сватівський район Луганської області – тут розвинуте сільське господарство із виробництва зернових, технічних культур, м'яса, молока та переробна промисловість. Відстань до м. Старобільськ, яке є містом районного значення та адміністративним центром Старобільського району, і розташоване у східному напрямку, складає близько 60 км автомобільними дорогами. За 30 км у південному напрямку розташований районний центр – м. Кременна. Також на південь від

громади розташовано міста обласного значення з розвиненим промисловим комплексом: Рубіжне (близько 40 км), Лисичанськ (близько 60 км), Сєвєродонецьк, яке на сьогодні є адміністративним центром області (близько 50 км). У західному напрямку межі району межують із Донецькою та Харківською областями.

Територію громади перетинає залізнична магістраль Харків-Луганськ Донецької залізниці з залізничною станцією «Кабанне». Зв'язок між селами громади здійснюється автодорогами місцевого значення. Село Залиман знаходиться на відстані 7 км на північний захід від адміністративного центру громади – смт Красноріченське, с. Площанка – за 10 км на захід, с. Новоолександрівка – за 6 км на північ, с. Бараниківка – за 7 км на схід.

Структура земельного фонду громади за категоріями земель представлена на Рис. 4.3.

Рисунок 4.3. Структура земельного фонду Красноріченської громади за категоріями земель

Забудова Красноріченської об'єднаної територіальної громади представлена багатопверховими будинками, приватним сектором, магазинами, підприємствами та іншими установами.

В економіці переважає аграрний сектор: господарські товариства, кооперативи та фермерські господарства. В агроформуваннях усіх форм власності в користуванні знаходиться 20,537 тис. га сільськогосподарських угідь, в тому числі – 14,478 тис. га ріллі та 4,820 тис. га пасовищ та сінокосів. Аграрний сектор громади спеціалізується на вирощуванні зернових та технічних культур, зокрема цукрових буряків, кормових культур, картоплі, овочів, плодів і ягід. Основну частину с/г земель громади обробляють чотири агрохолдінги. Основними підприємствами галузі за обсягами

виробництва та орендованих пайових земель є ПСП «СКС-АГРО», ТОВ «Гранум», ПСП «Агро-98», ФГ «Переможець». Вагомими с/г-підприємствами також СВК «Красноріченське», ФГ «Ніва», ФГ «Дюніс», ФГ «Пахарь».

Відповідно до основного напрямку економіки представлено й промисловий сектор – це виробництво комбікорму (ТОВ «Красноріченський комбікормовий завод», ТОВ «Фідлайф»), механічний завод (МПП «Красноріченський механічний завод»), виробництво олії (ПП Жувако).

У домогосподарствах Красноріченської ОТГ, господарями, для власного забезпечення продуктами харчування, утримується велика рогата худоба, кози, свині, птиця, обробляються присадибні земельні ділянки для вирощування овочів та фруктів. Надлишки сільгосппродукції реалізуються.

У Красноріченській громаді сформовано наступну містобудівну документацію. Сmt Красноріченське — розроблено схему землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель смт Красноріченське, затверджена сесією містобудівна документація щодо розробки плану зонування території (зонінгу) смт Красноріченське знаходиться на експертизі. Село Новоолександрівка. Містобудівна документація щодо розробки плану зонування територій (зонінгу) с. Новоолександрівка знаходиться на експертизі, с. Бараниківка відновлює договори з землевпорядною організацією на виготовлення схеми землеустрою і техніко-економічного обґрунтування використання та охорони земель с. Бараниківка.

Таким чином, можна зробити висновки, що антропогенне навантаження на довкілля є невисоким. Якісні показники щодо стану компонентів довкілля окремо по громаді з моменту її створення у звітних документах Департаменту екоресурсів Луганської ОДА відсутні, оцінку можна робити лише за наявними загальними даними.

За даними проведених у 2018 році ДП «Луганський обласний лабораторний центр МОЗ України» спостережень, за рівнем забруднення атмосферного повітря, зокрема в сельбищній зоні м. Кремінна (спостереження проводилися за вмістом таких інгредієнтів, як формальдегід, фенол, анілін, нітрохлорбензол, сірчана кислота, сірководень, сірчистий ангідрид та іншими інгредієнтами), перевищень величин гранично допустимих максимально-разових концентрацій (ГДК м. р.) не встановлено.

Крім того, згідно з даними спостережень ДП «Луганський обласний лабораторний центр МОЗ України», відзначалася висока питома вага проб питної води із джерел нецентралізованого водопостачання населених пунктів Кремінського району, що не відповідає вимогам санітарного законодавства за мікробіологічними показниками. Відсоток нестандартних проб води з джерел нецентралізованого водопостачання (колодязі) за мікробіологічними показниками склав 10,6%.

Таблиця 4.1. Динаміка обсягів викидів найпоширеніших забруднювальних речовин у розрізі області, району та ОТГ за роками, т

	Діоксид азоту	Діоксид сірки	Оксид вуглецю	Метан	Речовини у вигляді твердих суспендованих частинок
2016 рік					
Луганська область	12909,7	61968,5	53796,3	3982,7	17004,7
Кремінський район	22,6	–	86,1	396,0	51,3
Красноріченська ОТГ	–	–	–	–	–
2017 рік					
Луганська область	8081,2	33255,6	16321,8	2401,3	10425,6
Кремінський район	22,4	18,8	148,7	480,8	50,6
Красноріченська ОТГ	–	–	–	–	–
2018 рік					
Луганська область	–	–	–	–	–
Кремінський район	–	–	–	–	–
Красноріченська ОТГ	–	–	–	–	–

За результатами проведених зустрічей з представниками Красноріченської ОТГ, Департаменту екології та природних ресурсів Луганської ОДА було визначено проблемні питання у сфері екологічної безпеки, вирішення яких повинно стати пріоритетом розвитку громади. Це якість питної води для населення, стан системи водопостачання та водовідведення, поводження з побутовими відходами.

Було наголошено, що причинами посилення екологічних ризиків та неефективного управління ними стали:

- підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності;
- низький рівень розуміння суспільством пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти;
- незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян;
- недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів, фінансування таких заходів за залишковим принципом.

5

ПОТЕНЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА
ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ
ТА ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ
ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ГРОМАДИ

5. ПОТЕНЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ТА ЙМОВІРНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ ГРОМАДИ

5.1. СТАН ВОДОПОСТАЧАННЯ, ВОДОВІДВЕДЕННЯ. ЯКІСТЬ ПИТНОЇ ВОДИ

Соціальна та житлова інфраструктура населених пунктів Красноріченської об'єднаної територіальної громади активно розбудовувалася у 1960-70-ті роки задля створення необхідних житлових та побутових умов робітникам нових виробничих та сільськогосподарських підприємств. Так, у смт Красноріченське та с. Бараниківка було зведено 26 багатоповерхових житлових будинків із відповідними інженерно-технічними комунікаціями – системами централізованого водопостачання та водовідведення (на сьогодні обслуговується 20).

Згодом, економічна криза 90-х років вплинула й на комунальне господарство. Систему водопостачання та водовідведення у с. Бараниківка було передано у комунальну власність, а в смт Красноріченське, після закриття балансоутримувача (верстатобудівного заводу «ім. Фрунзе») наприкінці 90-х років, систему передано не було, внаслідок чого вона занепала.

За даними ОТГ, майно, що знаходиться в управлінні комунальних підприємств, складається з: зовнішньої мережі водопостачання та водовідведення смт Красноріченське, вежі Рожновського у смт Красноріченське; водопроводу с. Площанка; недобудованих очисних споруд, водної свердловини, аварійного ставка, ставка чистої води 5 млн м³, ставка-змішувача, ставка-накопичувача стічних вод – с. Бараниківка.

Сьогодні в смт Красноріченське понад 4 тис. населення та суб'єктів господарювання забезпечуються питною водою через індивідуальні/приватні свердловини, які розташовані як у подвір'ях будинків приватного сектору, так і біля багатоповерхівок.

Залишена у спадок система централізованого водовідведення також не може використовуватися: не працюють очисні споруди, хоча у 2002 році була спроба будівництва споруд для очистки стічних вод «Біоплато», однак добудовано їх не було. Станом на початок 2018 року, усі домогосподарства та багатоквартирні будинки смт Красноріченське каналізовані на вигріб.

За результатами опитування, більшість мешканців селища відчувають нестачу води, не задоволені її якістю та вважають необхідним відновити системи централізованого водопостачання та водовідведення.

У с. Бараниківка вдалося зберегти систему централізованого водопостачання та

водовідведення. У 2004 році водопровідні мережі та об'єкти водопостачання було передано на баланс Комунального підприємства «Бараниківське сільське комунальне господарство». Однак, утримати всі об'єкти системи водопостачання у належному стані за рахунок сільської ради та доходів підприємства не було можливим. З метою економії витрат на електроенергію та заробітну плату, було прийнято рішення виключити станцію другого підйому із системи водопостачання села. Вода постачається до села, оминаючи станцію другого підйому із накопичувальними резервуарами (резервуар чистої води), що раніше забезпечували надійність та стабільність подачі питної води споживачам.

Сьогодні система питного централізованого водопостачання с. Бараниківка складається з однієї водної свердловини, насосної станції першого підйому (ВНС-1), насосної станції другого підйому (ВНС-2), двох резервуарів чистої води об'ємом 1000 м³ кожен (РЧВ-1, РЧВ-2), 4040 п. м. підвідного водогону, водонапірної вежі ємністю 300 м³, 8620 п. м. вуличних розподільчих мереж. РЧВ-2 та станція другого підйому задіяні лише для постачання води до одного виробничого підприємства Feedlife, яке є основним споживачем води.

Система водовідведення села складається з каналізаційного колектору та нечинних очисних. Стоки відводяться на 2 км від населеного пункту. Система не обслуговується.

Через важкі умови роботи глибинного насоса (велика відстань транспортування води, аварійний стан підвідного водогону, підйом води до вежі Рожновського) трапляються часті випадки виходу його з ладу. Враховуючи технічний стан системи та наявну технологічну схему, забезпечено лише погодинну подачу питної води мешканцям села. Упродовж 6-7 годин уночі наповнюється водонапірна башта та потім, вранці, протягом 1-3 годин, вона розбирається серед 455 абонентів села (що становить біля 62% населення с. Бараниківки).

У зв'язку із відсутністю резервної/альтернативної схеми водопостачання, під час виходу із ладу глибинних насосів система централізованого водопостачання відключається – подача води припиняється. Для забезпечення населення питною водою в цей період необхідно організувати її підвіз.

Водна свердловина, з якої здійснюється забір води, на сьогодні є єдиним надійним джерелом водопостачання для мешканців та суб'єктів господарювання села.

Окрім проблем із незадовільним режимом надання послуг централізованого водопостачання, є проблеми з фізичними та комерційними втратами питної води. Із 12,66 км водопровідних мереж, 90% знаходяться у зношеному та аварійному стані (у 2017 році було замінено ділянку у 1,2 км підвідного водогону), що є причиною фізичних втрат води. Причиною комерційних втрат є відсутність технічних засобів обліку (лічильників) піднятої та реалізованої води. Фактичний обсяг втрат визначити

майже не можливо. За приблизними розрахунками, рівень втрат (т. з. «бездохідної води») може становити до 88%.

У с. Новоолександрівка, під час забудови нової вулиці Молодіжної, колгосп «Жовтень» планував проведення централізованого водопостачання із водної свердловини із вежею. Втім після банкрутства колгоспу проєкт реалізовано не було. На сьогодні мешканці с. Новоолександрівка користуються індивідуальними свердловинами. Станом на початок 2018 року усі домогосподарства у с. Новоолександрівка було каналізовано на вигріб.

Серед об'єктів соціального призначення лише освітні та медичні заклади с. Бараниківка підключені до централізованої системи водопостачання (школа, садочок, медична амбулаторія), у смт Красноріченське мають доступ до локальних свердловин – школа, садочок, медична амбулаторія, а для інших закладів організовано підвіз питної води.

Усі заклади соціальної інфраструктури каналізовано на вигріб (вигрібні ями закритого типу). Нечистоти з вигрібних ям періодично вивозяться асинізаторськими машинами за відповідними договорами спеціалізованими суб'єктами підприємництва.

Окрім скиду стічних вод без очищення, що є потенційною загрозою для довкілля та здоров'я людини, слід зупинитися на контролі за якістю питної води, що споживає населення.

При використанні такої моделі децентралізованого водопостачання здійснювати контроль за якістю та безпечністю питної води проблематично. Періодичний контроль відповідності санітарним нормам питної води здійснюється лише із свердловин, що забезпечують питною водою медичні та освітні заклади Красноріченської громади. Якість води, що забирається з індивідуальних свердловин, не контролюється. Потенційно ситуація з якістю питної води та необхідністю контролю ускладнюється тим, що в громаді розвинуто аграрне виробництво. Відтак на поля можуть вноситися добрива, хімічні засоби захисту рослин, залишки яких можуть потрапляти у ґрунтові води і, таким чином – до споживачів води з водних свердловин. Ще один фактор загрози забруднення води – це скид господарчо-побутових стоків без очищення. Крім того, загрозою є наявність несанкціонованих сміттєзвалищ побутових відходів, які також можуть слугувати забруднювачами підземних водоносних горизонтів.

Сьогодні, з метою вирішення вищезазначених проблем у сфері водопостачання та водовідведення громади, розроблено Програму розвитку питного водопостачання та водовідведення Красноріченської ОТГ на 2018- 2021 роки.

Реформування водопровідно-каналізаційного господарства громади включено до переліку заходів з реалізації програми соціально-економічного та культурного

розвитку територіальної громади смт Красноріченське, що підлягають реалізації у 2019 році.

Тобто, громада націлена на вирішення цих проблем, але поки що питання якісного забезпечення населення громади питною водою та відведення стічних вод відповідно до екологічних та санітарних вимог, залишається відкритим і потребує опрацювання.

Також слід зазначити, що будівництво очисних споруд смт Красноріченське було включено до заходів Регіональної програми з охорони навколишнього природного середовища Луганської області на 2016-2018 роки. Захід виконано не було.

Створення споруд для очистки стічних вод смт Красноріченське за технологією «Біоплато» (коригування), будівництво локальної очисної споруди с. Бараниківка, реконструкцію самопливного каналізаційного колектору с. Бараниківка, включено до заходів Регіональної програми з охорони навколишнього природного середовища Луганської області на 2019- 2025 роки.

До Регіональної програми «Питна вода Луганщини» на 2006-2020 роки, було включено заходи, спрямовані на поліпшення стану водопостачання та водовідведення в населених пунктах, що входять до складу громади, а саме:

- завершення будівництва підвідного водопроводу до с. Бараниківка;
- капітальний ремонт систем водопостачання вулиць Шевченка, Садової, Комсомольської, Привокзальної с. Бараниківка;
- капітальний ремонт внутрішньоквартальних систем водопостачання кв. Верстатобудівників смт Красноріченське;
- будівництво ВНС II підйому для забезпечення питною водою сел. Красноріченське;
- будівництво очисних споруд с. Бараниківка;
- завершення будівництва очисних споруд у смт Красноріченське;
- реконструкція КНС кв. Верстатобудівників у смт Красноріченське.

5.2. СТАН ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМ ВІДХОДАМИ

Щодня родина з трьох-чотирьох осіб утворює та викидає в середньому відро твердих побутових відходів. Норми утворення твердих побутових відходів, згідно з ДБН Б.2.2-12:2018, в середньому по населеному пункту з урахуванням організації та установ, а також маятникової міграції, становлять 300 кг на 1 мешканця на рік. Таким чином, у громаді за рік може утворюватися до 2 тис. т сміття. Крім того, слід врахувати той факт, що практично всі домогосподарства та соціальні об'єкти громади каналізовані на вигріб, тобто до твердих побутових відходів додаються ще й обсяги утворення рідких відходів.

За даними Красноріченської ОТГ, збір та вивіз твердих побутових відходів з території громади здійснює КП «Бараниківський сількомунгосп». Вивіз відходів здійснюється на звалище смт Красноріченське, що знаходиться на балансі Красноріченської селищної ради. Роздільний збір та сортування побутових відходів у громаді не запроваджено.

За даними Реєстру місць видалення відходів в Луганській області, до реєстру внесено сміттєзвалище, що використовується для видалення побутових відходів та розташоване за 2 км від смт Красноріченське. Зазначається, що площа, яку займає звалище, складає 0,95 га. Щодо обсягів накопичення, то цю цифру важко визначити, адже облік видалення відходів не ведеться.

Що таке сміттєзвалище, яке не облаштоване відповідно до екологічних та санітарних вимог? Власне кажучи, це просто ділянка землі, на яку безконтрольно звозять побутові та інші відходи. Несанкціоновані сміттєзвалища є серйозним джерелом забруднення довкілля.

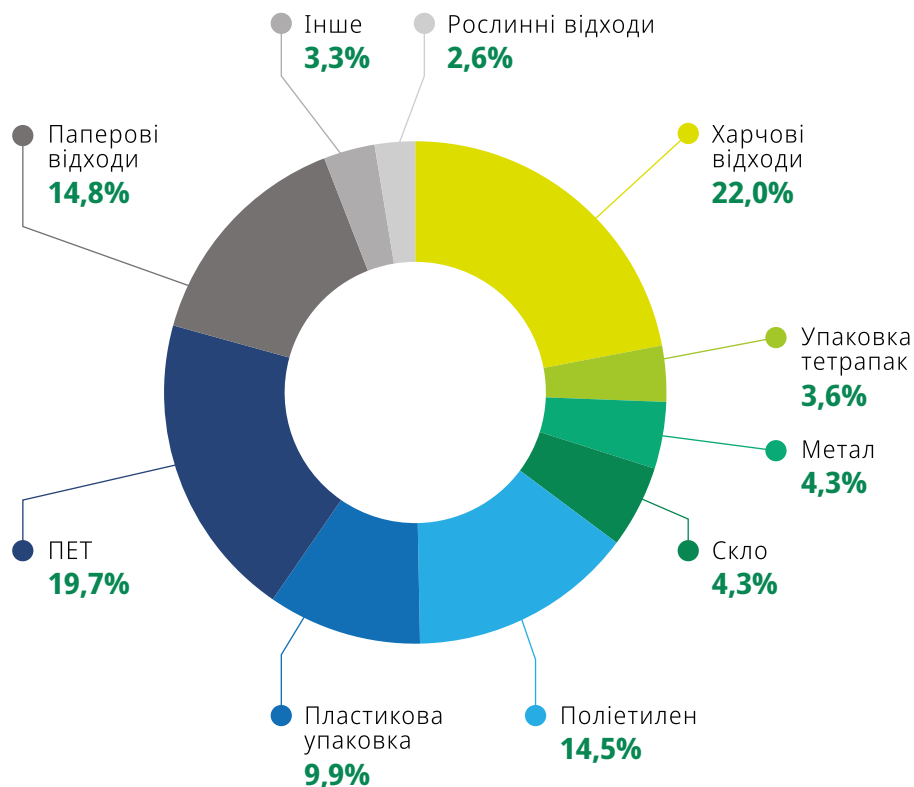
Продукти гниття і розпаду потрапляють у ґрунт і ґрунтові води, які є джерелом водопостачання для багатьох мешканців. Температура гниття подекуди настільки висока, що легко призводить до їхнього займання. Часто для зменшення об'єму відходів звалища підпалюють, у результаті чого в повітря викидається неймовірна кількість шкідливих речовин. Крім того, такі звалища сміття стають середовищем для розмноження комах та гризунів, які є збудниками та переносниками різних інфекційних захворювань, приміром лептоспіроз, сказ, енцефаліт, чума тощо. На звалищах знаходять собі притулок покинуті коти й собаки. Вони тут живуть, харчуються, утворюють великі групи та розмножуються. Це створює небезпеку для людей. Тварини голодні й агресивні, зокрема собаки розтягують сміттєві пакети, забруднюючи прилеглу територію ще більше. Часто, особливо після дощу або розливу річки, сміття потрапляє у воду і розноситься течією далі, що спричиняє забруднення не лише берегів, а й водного плеса річок.

Негативний вплив подібних об'єктів на довкілля є тривалим у часі, що пов'язано з великими термінами розкладання речовин, які входять до мас відходів, наприклад, полімери та різні композиційні матеріали. Навіть малі сміттєзвалища ТПВ є шкідливими, оскільки призводять до втрати ґрунтових ресурсів, необхідних для забезпечення функціонування природних процесів у екосистемах території, прилеглої до подібного об'єкту.

Аналіз утворення побутових відходів в області та в країні вказує на тенденцію до постійного зростання обсягів утворення, тому спонукає до вирішення питань управління відходами.

Серед основних завдань у різних сферах життєдіяльності громади, які викладені у Програмі соціально-економічного розвитку Красноріченської ОТГ на 2019 рік, є ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ та впровадження сортування ТПВ. Тобто, громада розуміє важливість налагодження управління побутовими відходами.

Рисунок 5.1. Морфологічний склад побутових відходів¹

¹ За даними дослідження в межах проекту TACIS «Вдосконалення системи ТПВ в Донецькій області»

Ми використовуємо все більше матеріалів, які за своїми властивостями настільки відрізняються від натуральних, що після повернення у природне середовище у вигляді відходів розкладаються дуже повільно або й зовсім не розкладаються. Наприклад, папір розкладається протягом року, метал – до ста років, поліетилен – понад два століття, а скло – понад тисячу років.

Більшість відходів – це пакувальні матеріали, а отже, одним із ефективних способів вирішення проблеми є роздільний збір та сортування відходів, оскільки велика частка містить матеріали, що можна використати повторно або переробляти, вилучивши відповідні фракції на стадії первинного збору. Повторній переробці підлягають папір, скло, металеві та алюмінієві банки, текстиль, пластик, органічні відходи. Усі ці матеріали, отримані внаслідок сортування, мають попит в організацій, які займаються прийомом вторинної сировини.

Сортування та переробка відходів мають багато переваг:

- менший обсяг відходів потрапляє у навколишнє середовище;
- матеріали використовуються повторно, що зменшує ресурсні затрати на виготовлення нових;
- сортування побутових відходів відповідає світовим підходам у поводженні зі сміттям: сприяє запобіганню їхнього надмірного утворення, багаторазовому використанню вторинної сировини, утилізації та безпечному розміщенню;
- створення нових робочих місць у галузі збирання, сортування та переробки відходів та поліпшення стану довкілля, а також зниження ризику для здоров'я людей.

Разом з тим, існує безліч факторів, які гальмують вирішення проблеми відходів. Серед них:

- економічно-фінансові (недостатність фінансування та необхідність інвестицій для матеріального оснащення);
- технічні (відсутність відповідної техніки, євроконтейнерів тощо);
- соціально-культурні (байдужість населення до навколишнього середовища, не усвідомлення глибини екологічної кризи).

Основним фактором вбачається саме соціально-культурний. Навіть, якщо залучено фінансові, технічні, юридичні ресурси та важелі, але не змінено ставлення громадян до середовища, в якому вони живуть, ситуацію докорінним чином змінити не вдасться.

Поточний стан вирішення цих проблем є неприпустимим. Якщо у найближчий час ці питання не отримають конкретного плану вирішення, можна очікувати на екологічну кризу спочатку локальну – в межах громади – а потім і регіональну.

6

СТРАТЕГІЧНІ
ЕКОЛОГІЧНІ ЦІЛІ
КРАСНОРІЧЕНСЬКОЇ ОТГ З
ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
ТА РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ

6. СТРАТЕГІЧНІ ЕКОЛОГІЧНІ ЦІЛІ КРАСНОРІЧЕНСЬКОЇ ОТГ З ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА РЕСУРСОЩАДНОСТІ

Сьогодні уявити сталий розвиток громади без екологічної складової неможливо. Разом із економічними стратегічними цілями розвитку громад, пріоритетним, а іноді й першочерговим завданням, є розв'язання природоохоронних проблем територій.

Сталий розвиток – розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби².

З екологічної точки зору, сталий розвиток повинен забезпечувати відповідальне управління навколишнім середовищем, забезпечення невиснажного, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів.

Екологічна стратегія – захист довкілля, зменшення ризиків для здоров'я людини та екосистеми в цілому, сприяння сталому розвитку території.

Формування спроможності громади щодо власного сталого життєзабезпечення шляхом покращення інфраструктури водозабезпечення та водовідведення, а також системи управління побутовими відходами включено до таких програмних документів громади: Стратегічного плану розвитку Красноріченської ОТГ до 2022 року, Програми соціально-економічного розвитку громади на 2019 рік, Програми розвитку питного водопостачання та водовідведення Красноріченської ОТГ на 2018- 2021 роки.

На підставі виявлених під час проведення цільового дослідження в Красноріченській ОТГ джерел екологічної небезпеки, визначено цілі стратегії захисту навколишнього природного середовища, ресурсоощадності громади та рекомендації щодо шляхів реалізації.

² Визначення сформульовано у доповіді Міжнародної комісії з довкілля і розвитку «Концепція сталого розвитку»

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗБОРУ ТА ВИДАЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ

● АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Наявний стан поводження з побутовими відходами в громаді не відповідає вимогам природоохоронного законодавства та не може гарантувати безпеку здоров'ю населення.

Оскільки система вивезення відходів у громаді є добровільною – частина населення не користується нею, аргументуючи свою поведінку високою вартістю збору сміття та відсутністю контейнерів. Водночас побутові відходи потрапляють безпосередньо в довкілля, утворюючи стихійні сміттєзвалища, які є джерелом підвищеної екологічної небезпеки.

Інший бік проблеми – наявні так звані «місця видалення відходів». Побутові відходи, що збираються з території громади вивозяться на сміттєзвалище неподалік смт Красноріченське, яке не відповідає санітарним та екологічним нормам місць видалення побутових відходів.

Роздільний збір (сортування) побутових відходів на території громади не запроваджено.

● ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

1. Інформування

Очевидно, що для запобігання засміченню та забрудненню території побутовими відходами, потрібне охоплення 100% домогосподарств, підприємств та організацій системою збирання побутових відходів. Однак без свідомого бажання громадян змінити ситуацію поводження з побутовими відходами, проблему видалення сміття вирішено не буде. Тому першочерговим завданням вбачається зміна свідомості громадськості щодо ставлення до навколишнього середовища як до «джерела життя». Необхідно сформувати у мешканців бережне ставлення до середовища, де вони мешкають зараз і що його повинні залишити нащадкам у стані, придатному до життя.

Важливо підвищити рівень обізнаності населення щодо необхідності сортування відходів, з метою вилучення ресурсоцінних компонентів, поінформувати щодо

шкідливості для здоров'я спалювання відходів та опалого листя та підвищити рівень відповідальності та екологічної культури населення. Для цього можна використовувати інформаційні стенди у громадських місцях, листівки, доцільним є створення екологічних онлайн-порталів на вебресурсах державних структур. Освітня робота з жителями з підвищення екологічної свідомості – це кропітка праця, проте на постійній основі вона сприятиме гарним результатам.

2. Реконструкція

Щоб не допустити забруднення навколишнього середовища, потрібно вжити заходів з мінімізації негативного впливу сміттєзвалища на довкілля. Зрозуміло, що з самого початку його не проектували як спеціальну інженерну споруду для видалення відходів, що її було б облаштовано засобами захисту від потрапляння шкідливих речовин у навколишнє середовище. Втім, подальша експлуатація такого звалища, збільшення обсягів накопичення відходів, без заходів із захисту довкілля може призвести до незворотних наслідків.

Для подальшої безпечної експлуатації звалища необхідно розробити і впровадити заходи з реконструкції, які б забезпечували умови видалення відходів, що відповідатимуть екологічним і санітарним вимогам, а також забезпечуватимуть експлуатацію полігону (сміттєзвалища) у довгостроковій перспективі.

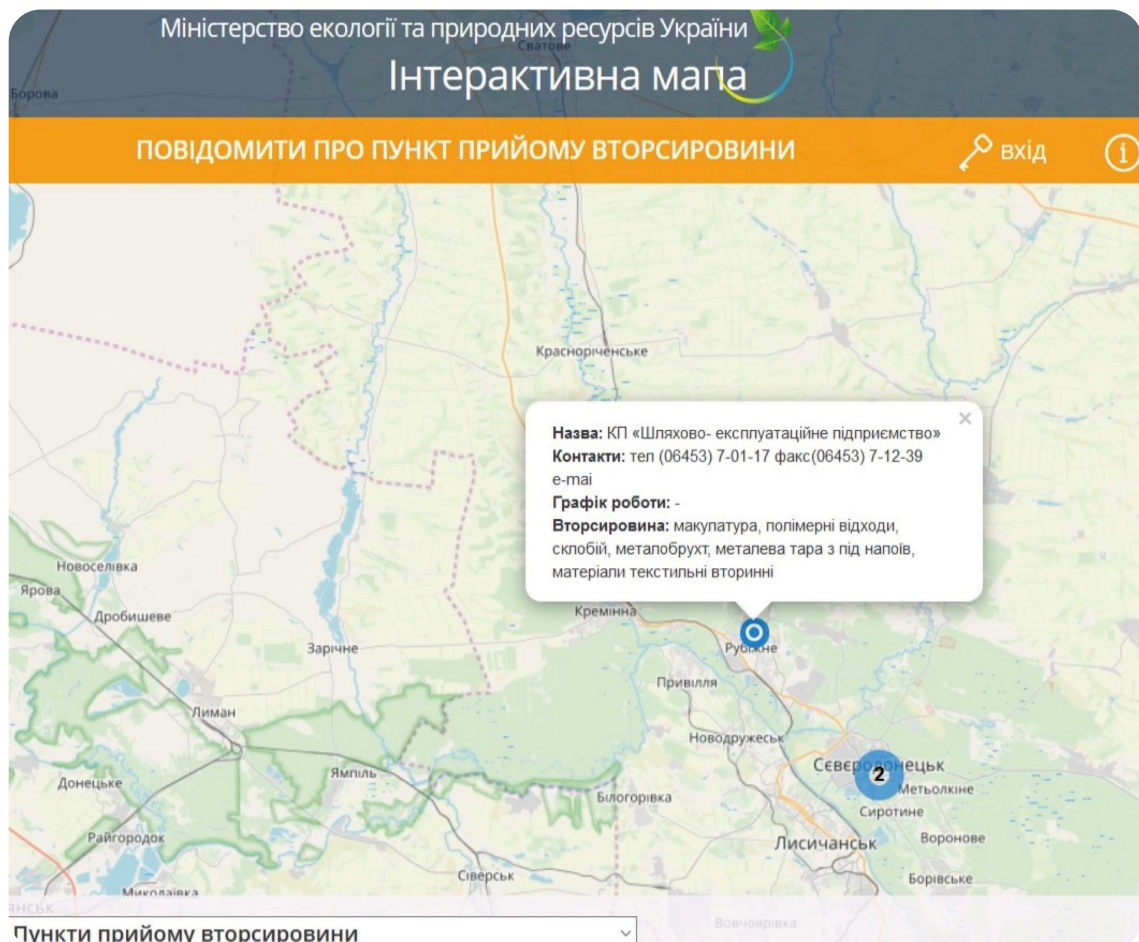
3. Сортування

Сьогодні стає зрозумілим, що за відсутності роздільного збирання побутових відходів, проблема зростання обсягів утворення побутових відходів практично не розв'язується.

Крім того, сортування сміття має бути економічно обґрунтованим. Відтак, для запровадження системи вилучення з побутових відходів ресурсоцінних компонентів на конкретній території, необхідно врахувати низку факторів: наявність матеріально-технічної бази (контейнери, транспортні засоби, місця тимчасового зберігання вилучених компонентів), а також організацій, які здійснюють збір та переробку вторсировини. Якщо буде запроваджено роздільний збір побутових відходів без ринку його збуту – роздільний збір не матиме сенсу.

Рисунок 6.1. Інтерактивна мапа Мінприроди України, шар «Пункти прийому вторсировини»

Джерело: <https://ecomapa.gov.ua/?layer=punkti>

Також громада має визначитися з тим, на якому саме етапі поводження з побутовими відходами буде здійснюватися сортування. Один із варіантів – це сортування мешканцями на етапі утворення відходів. Відсоток якості відсортованих компонентів стане високим, якщо громадяни будуть проінформовані та сортуватимуть відповідально. Крім того, цей варіант сортування потребує додаткових контейнерів для збору певних видів відходів, додаткових транспортних засобів для перевезення відсортованого сміття та додаткових площ для зберігання вторсировини до її реалізації.

Якщо громада розуміє, що не може забезпечити ці умови для роздільного збору сміття на етапі утворення відходів, тоді запроваджується варіант облаштування мобільної сортувальної лінії. Вона призначена для ручного сортування з виділенням ресурсоцінних компонентів у складі твердих побутових відходів (чорних та

кольорових металів, скла, полімеру, деревини та паперу), облаштовується на базі вантажного причепа, обладнаного колесами для транспортування та працює від щитової або генератора. Головною перевагою устаткування є мобільність лінії, яка дає можливість здійснювати сортування на декількох звалищах.

Усі перераховані вище заходи спрямовано на забезпечення екологічно безпечного поводження з побутовими відходами та підвищення якості життя.

ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

● АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Центральним водопостачанням у громаді охоплено невеликий відсоток абонентів с. Бараниківка. Наявна система комунікацій водопостачання знаходиться у вкрай незадовільному стані, що призводить до великих втрат та сумнівної якості питної води. Через відсутність очисних споруд система водовідведення не працює зовсім. Внаслідок цього, неочищені стічні води потрапляють безпосередньо у довкілля.

Вживання неякісної питної води підвищує ризик виникнення надзвичайних ситуацій епідеміологічного характеру, зростання захворюваності населення, знижується рівень життя.

Неочищені стічні води, потрапляючи у довкілля, спричинятимуть забруднення ґрунтів, поверхневих та підземних вод, порушення екосистеми в цілому.

Необґрунтовані втрати води призводять до виснаження ресурсу, зневоднення джерела водопостачання та необхідності спорудження нового.

● ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

1. Забезпечення населення громади питною водою належної якості

Для реалізації завдання необхідна реконструкція чинної системи водопостачання с. Бараниківка:

- реконструкція та капітальний ремонт зовнішніх водопровідних мереж села;

- заміна зношеного устаткування для забору води зі свердловини;
- встановлення засобів обліку води;
- встановлення зон санітарної охорони джерела питного водопостачання (свердловини);
- організація контролю якості води, що подається населенню для задоволення питних потреб.

Щодо с. Новоолександрівка та смт Красноріченське, необхідно розглянути можливість спорудження водних свердловин та водогонів для забезпечення питною водою мешканців населених пунктів.

2. Очищення стічних вод

Очищення стічних вод до нормативних показників може бути здійснено тільки за допомогою спеціальних інженерних споруд, які за технологією призначені для очищення, знешкодження та знезараження стічних вод, зокрема господарсько-побутових.

Відповідно, для виконання завдання з безпечного відведення стічних вод з території громади, необхідно відновлювати й реконструювати зовнішні каналізаційні мережі з одночасним будівництвом локальних очисних споруд для очищення стічних вод у смт Красноріченське та с. Бараниківка. Крім того, слід передбачити надання послуг з вивезення та безпечного видалення рідких побутових відходів від домогосподарств та установ, що каналізовані на вигріб.

Реалізація заходів із забезпечення мешканців громади якісними послугами з водопостачання та каналізування господарчо-побутових стоків сприятиме поліпшенню житлових і соціально-побутових умов для жителів, підвищенню рівня інженерного облаштування села та матиме позитивний вплив на екологічну ситуацію в громаді.

РЕСУРСООЩАДНІСТЬ

● АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Ресурсоощадність – це проблема без меж і кордонів, як і більшість екологічних питань. Завдяки екологічній та економічній складовим вона є особливо актуальною. На місцях усе частіше надають пріоритет енергоощадній практиці, інвестуючи у відновлювані джерела енергії, заміщаючи природний газ альтернативними видами палива.

Крім того, неправильне поводження з сільськогосподарськими відходами сприяє погіршенню екологічної ситуації: сільськогосподарські відходи часто спалюють на полях, що викликає загальні незручності, забруднення повітря і небезпеку для сільського населення.

Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу є основою стратегічного планування громад. Доступ до недорогої, надійної, збалансованої та сучасної енергії є невід'ємним фактором розвитку територій.

● ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

- Покращення обізнаності щодо обмежених природних ресурсів.
- Стимулювання громадян залучатися до використання енергоощадних технологій у побуті.
- Модернізація котелень за рахунок оновлення котлоагрегатів та переведення їх на альтернативні види палива, насамперед на об'єктах соціальної сфери.

Місцева енергетична політика повинна задовольняти основні людські потреби мешканців громади, підтримувати та поліпшувати її життєдіяльність, бути орієнтованою на підвищення рівня життя з урахуванням місцевих умов.

Так, Красноріченська громада в економічному плані зорієнтована на розвиток аграрного сектору, представлений підприємствами з вирощування зернових та олійних. На сьогодні існує світова практика використання відходів від таких виробництв як альтернативні види палива. Громада може цим скористатися, розробляючи плани сталого розвитку, ресурсоощадності та енергоефективності.

Соняшникове лушпиння – побічний продукт при переробці соняшника на олію. Обсяги лушпиння під час промислової переробки насіння соняшника становлять 17-20% від маси насіння. Сьогодні існує багато варіантів використання соняшникового лушпиння, одним із яких є переробка його на гранульоване паливо, що відрізняється зручністю зберігання, транспортування, а також екологічністю. Під час спалювання лушпиння соняшника, вуглекислого газу виділяється не більше, ніж при природному розкладанні деревини, а також утворюється мізерно мала кількість шкідливих викидів. Зола, що залишилася після спалювання, цілком підходить для добрива рослин. На сьогодні ринок уже пропонує котли вітчизняного виробництва, які використовують лушпиння соняшника як паливо.

Використання соломи як палива може істотно поліпшити енергоефективність тепlopостачання у регіонах. З кожного «зернового» гектара можна використати до 3 т соломи, що за теплотворною здатністю еквівалентно 1000 м³ природного газу. За оцінкою експертів, а також на підставі досвіду низки західних країн, на локальні енергетичні потреби без будь-яких істотних наслідків для родючості ґрунтів, можна використовувати до 20% отриманої соломи.

Солома, що використовується як паливо, здатна забезпечити різні енергетичні потреби: від генерування теплової енергії (нагрівання води, повітря) до отримання високотехнологічної пари, що може бути використана для виробництва електроенергії.

Види обробки соломи:

- Пелети із соломи – гранули із пресованої соломи. За теплою згоряння близькі до дров й невибагливі в транспортуванні, займають менше місця на складі, ніж брикети. Зазвичай, використовуються для спалювання у гранульних котлах і спеціальних печах, які можуть працювати в автоматичному режимі.
- Брикети з соломи – тверде паливо із пресованої соломи. Теплота згоряння вища, ніж у дров. Брикети щільні й компактні, тому скорочуються витрати на їхнє зберігання і транспортування. Також їх зручно підкидати в піч. Зазвичай, використовуються для спалювання в будь-яких печах, котлах і камінах, призначених для твердого палива.
- Солома в тюках – збирається з поля прес-підбирачем, який формує її в тюки певного об'єму. Не потребує додаткових експлуатаційних витрат для обробки, проте через великі обсяги вимагає багато місця для зберігання, що здорожує перевезення. Використовується зазвичай для спалювання в пічних і енергетичних установках.

ВИСНОВКИ

Сталий розвиток територій та сприятливі соціальні умови життя для населення тісно пов'язані зі станом навколишнього середовища, що є важливою екологічною складовою збалансованого розвитку.

За результатами дослідження, антропогенне навантаження на довкілля в регіоні залишається на досить високому рівні. Показник виконання регіональних програм у сфері охорони навколишнього середовища доволі низький, відзначається недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення постів спостережень суб'єктами регіонального моніторингу за станом компонентів довкілля, що істотно впливає на якість досліджень. Крім того, було виявлено недоліки в системі управління даними екологічного моніторингу.

В цілому, територія Красноріченської ОТГ, з причини відсутності об'єктів, які можуть чинити значний негативний вплив, не призводить до істотного навантаження на довкілля. Однак потребують вирішення питання поточного стану водопостачання та водовідведення, а також системи поводження з побутовими відходами, через що населення та територія Красноріченської ОТГ можуть зазнавати впливу від неналежної якості питної води, відсутності очищення господарчо-побутових стоків, неефективного поводження з ТПВ.

Належний рівень водопостачання та санітарії відіграє ключову роль у досягненні цілей сталого розвитку, зокрема пов'язаних зі здоров'ям населення та екобезпекою. Ощадливе використання водних ресурсів допомагає зберегти ресурсний баланс екосистеми. Водночас погана якість води та неадекватні санітарні умови негативно позначаються на рівні життя мешканців громади, що, у свою чергу, впливає на соціальний розвиток сільської місцевості.

Покращення водопостачання можна досягнути, якщо дотримуватися наступних принципів: захист джерел питної води від потрапляння до неї стічних вод, обробка питної води до необхідної якості, будівництво споруд для відводу та очистки стічних вод, захист і відновлення екосистем, що включають джерела прісної води з метою запобігання потраплянню забруднювальних речовин і хвороботворних мікроорганізмів до джерел, що забезпечують питною водою споживачів.

Повноваження щодо поводження з побутовими відходами сьогодні остаточно закріплені за місцевим самоврядуванням. Адже згідно з новими Правилами надання послуг з поводження з побутовими відходами, затверджених Кабінетом Міністрів України у березні 2019 року, усі повноваження остаточно закріплені за органами місцевого самоврядування, що є однією зі складових реформи децентралізації. Це стосується формування тарифів для населення на вивезення, переробку і за-

хоронення побутових відходів, розробки схем санітарної очистки, відведення земельних ділянок для будівництва об'єктів з переробки ТПВ, рекультивація старих полігонів тощо. Це дає змогу громаді самостійно визначати пріоритетність вирішення завдань цього напрямку, побудувати алгоритм надання якісних послуг у сфері поводження з побутовими відходами, і водночас, дбати про довкілля.

Реалізація стратегічних цілей із захисту навколишнього середовища та ресурсоощадності у середньо- та довгостроковій перспективах неодмінно сприятиме позитивним результатам у сфері захисту довкілля та створенню безпечного середовища для існування людини шляхом покращення інфраструктури громади, підвищення якості послуг водопостачання та водовідведення, санітарної очистки територій, повторного використання відходів, ресурсоощадності, що є умовою добробуту населення та привабливості проживання у громаді.

Сьогодні органи місцевого самоврядування наділені деталізованими, предметними функціями та повноваженнями у сферах поводження з побутовими й іншими відходами та питного водопостачання. Вирішення екологічних питань на місцях може бути ефективнішим, ніж на центральному рівні, хоча б тому, що місцеві громади краще знають пріоритетність своїх проблем і бачать конкретну вигоду від вирішення тієї чи іншої екологічної проблеми. Втім, аналіз виконання заходів щодо поліпшення поточного стану систем водопостачання і водовідведення та системи поводження з побутовими відходами в громаді, показав неспроможність відповідних місцевих та регіональних програм за цими напрямками.

У розбудові громади важливо планувати діяльність довгостроково. Саме тому першочерговими етапами планування є діагностика актуальної ситуації в громаді, врахування специфіки потреб та наявних ресурсів конкретної громади, її кадровий потенціал, здатність у подальшому забезпечувати повноцінне функціонування комунальних підприємств тощо.

Звичайно, не кожна громада має достатні можливості для вирішення проблемних питань у сфері екології. Особливо це стосується громад з недостатньо розвинутою інфраструктурою та матеріальною базою. Тому тільки шляхом співробітництва громад, залучення як внутрішніх так і зовнішніх інвестицій, і, найголовніше, активної позиції жителів, можливо покращити екологічне становище та досягти бажаного результату.

Реалізація стратегічних екологічних цілей дає можливості для забезпечення населення громади питною водою нормативної якості, поліпшення її доступності, розвитку водопровідно-каналізаційної мережі, підвищення ефективності та надійності її функціонування, відновлення, охорони та раціонального використання джерел питного водопостачання, зменшення впливу відходів на природне середовище, розвитку відновлюваних джерел енергії, підвищення обізнаності населення з питань ресурсозбереження та охорони природи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2016 р. – Сєверодонецьк, 2017.
2. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2017 р. – Сєверодонецьк, 2018.
3. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Луганській області у 2018 р. – Сєверодонецьк, 2019.
4. Екологічний паспорт Луганської області за 2016 р. – Сєверодонецьк, 2017.
5. Екологічний паспорт Луганської області за 2017 р. – Сєверодонецьк, 2018.
6. Екологічний паспорт Луганської області за 2018 р. – Сєверодонецьк, 2019.
7. Паспорт Луганської області за 2018 р. – Сєверодонецьк, 2019.
8. Стратегія економічного і соціального розвитку Луганської області на період до 2020 року. – Сєверодонецьк, 2017.
9. Довкілля України. Статистичний збірник за 2017 р. – Київ, 2018.
10. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні за 2017 р. – Київ, 2018.
11. Реєстр місць видалення відходів в Луганській області. Режим доступу [<https://data.gov.ua/dataset/63d4bfcf-59a0-45bd-9539-17f48fc1fba3/resource/dfd8c694-9095-43ff-a7d9-5209ef676272>].
12. Природно-заповідний фонд Луганської області. – О.А. Арапов (заг. ред.), Т.В. Сова, О.А. Савенко, В.Б. Ференц, Н.У. Кравець, Л.Л. Зятьков, Л.О. Морозова. Довідник. – Луганськ, 2013.
13. Атлас екомережі Луганщини – Загороднюк І., Ключев В., Форощук В. – Луганськ, 2014.
14. Паспорт Красноріченської об'єднаної територіальної громади. Режим доступу [<https://krasnorichenska-gromada.gov.ua/pasport-17-03-17-23-08-2018/>].
15. Стратегічний план розвитку Красноріченської ОТГ до 2022 року. – смт Красноріченське, 2018.

СТРАТЕГІЯ ЗАХИСТУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ТА РЕСУРСООЩАДНОСТІ В КРАСНОРІЧЕНСЬКІЙ ОТГ КРЕМІНСЬКОГО РАЙОНУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сьогодні сталий розвиток громади неможливо уявити без екологічної складової. Разом із економічними стратегічними цілями розвитку громад, пріоритетним, а іноді й першочерговим завданням, є розв'язання природоохоронних проблем територій.

Комісія Брундтланд у своїй доповіді сформулювала визначення сталого розвитку як «розвиток, що задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

З екологічної точки зору, сталий розвиток повинен забезпечувати відповідальне управління навколишнім середовищем, невиснажливе, заощадливе та ефективне використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів.

Екологічна стратегія – захист довкілля, зменшення ризиків для здоров'я людини та екосистеми в цілому, сприяння сталому розвитку території.

Формування спроможності громади з власного сталого життєзабезпечення шляхом покращення інфраструктури водозабезпечення та водовідведення, а також системи управління побутовими відходами зафіксовано у таких документах громади: Стратегічний план розвитку Красноріченської об'єднаної територіальної громади до 2022 року, Програма соціально-економічного розвитку громади на 2019 рік, Програма розвитку питного водопостачання та водовідведення Красноріченської ОТГ на 2018-2021 роки.

Основними причинами зростання екологічних ризиків та неефективного керування ними є:

- підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності;
- низький рівень розуміння суспільством пріоритетів збереження довкілля та переваг збалансованого (сталого) розвитку, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти;
- незадовільний рівень дотримання природоохоронного законодавства та екологічних прав і обов'язків громадян;
- недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохорон-

них заходів, фінансування яких відбувається за залишковим принципом.

Під час проведення цільового дослідження в Красноріченській ОТГ на підставі виявлених джерел екологічної небезпеки було визначено цілі стратегії захисту навколишнього природного середовища та ресурсоощадності.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗБОРУ ТА ВИДАЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ

● АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Наявний стан поводження з побутовими відходами в громаді не відповідає вимогам природоохоронного законодавства та не може гарантувати безпеку здоров'ю населення.

Оскільки система вивезення відходів у громаді є добровільною – частина населення не користується нею, аргументуючи свою поведінку високою вартістю збору сміття, відсутністю контейнерів тощо. При цьому, побутові відходи потрапляють безпосередньо в довкілля, утворюючи стихійні сміттєзвалища, які є джерелом підвищеної екологічної небезпеки.

Інший бік проблеми – наявні так звані «місця видалення відходів». Побутові відходи, що збираються з території громади вивозяться на два чинних звалища, одне – біля смт Красноріченське, друге – біля с. Бараниківка. Жодне з них не відповідає санітарним та екологічним нормам.

Роздільний збір (сортування) побутових відходів на території громади не запроваджено.

● ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

1. Інформування

Очевидно, що для запобігання засміченню та забрудненню території побутовими відходами, потрібне охоплення 100% домогосподарств, підприємств та організацій системою збору побутових відходів. Однак без свідомого бажання громадян змінити ситуацію поводження з ТПВ, проблему видалення сміття вирішено не буде. Тому,

першочерговим завданням є зміна свідомості громадськості стосовно ставлення до навколишнього середовища як до «джерела життя», шляхом:

- формування у громадськості поважливого ставлення до середовища, де вони мешкають і яке повинні залишити нащадкам у придатному до життя стані;
- підвищення рівня обізнаності населення щодо необхідності сортування відходів, з метою вилучення ресурсоцінних компонентів;
- інформування щодо шкоди, яку наносить здоров'ю спалювання відходів та опалого листя;
- підвищення рівня відповідальності та екологічної культури населення.

Для поширення екологічної інформації рекомендується використовувати інформаційні стенди у громадських місцях, листівки, доцільним буде також створення екологічних онлайн-ресурсів на вебсторінках місцевих державних структур. Вагомим внеском будуть акції із благоустрою з залученням громадськості до прибирання території, освітня робота з мешканцями щодо підвищення екологічної свідомості – все це кропітка праця. Якщо її буде запроваджено на постійній основі, то, як наслідок, з'являться гарні результати.

2. Реконструкція

З метою недопущення забруднення навколишнього середовища, чинні сміттєзвалища потребують заходів з мінімізації негативного впливу на довкілля. Зрозуміло, що з самого початку вони не проєктувались як спеціальні інженерні споруди для видалення відходів, які були б облаштовані засобами захисту від потрапляння шкідливих речовин у навколишнє середовище. Проте подальша експлуатація таких звалищ, збільшення обсягів накопичення відходів, невжиття заходів із захисту довкілля може призвести до незворотних наслідків.

Саме тому, перш за все, слід оцінити екологічну та соціально-економічну доцільність «існування» двох сміттєзвалищ на території громади. Можливо, після здійснення оцінювання виявиться, що варто експлуатувати лише одне місце зберігання відходів, а інше, в такому випадку, потребуватиме закриття та рекультиватії.

По-друге, для подальшої безпечної експлуатації звалища (або звалищ) повинні бути розроблені та запроваджені заходи з реконструкції, які забезпечують умови видалення відходів з дотриманням екологічних і санітарних стандартів, а також забезпечують експлуатацію полігону (сміттєзвалища) у довгостроковій перспективі.

3. Сортування

Очевидним на сьогодні є те, що за відсутності роздільного збору побутових відходів, практично не розв'язується проблема збільшення обсягів їхнього утворення.

Однак ефективна система сортування сміття повинна бути економічно обґрунтованою. Відтак, для запровадження системи вилучення з побутових відходів ресурсоцінних компонентів на конкретній території, необхідно врахувати низку факторів, а саме: наявність матеріально-технічної бази (контейнери, транспортні засоби, місця тимчасового зберігання вилучених компонентів), зокрема наявність організацій, які здійснюють збір та переробку вторинної сировини.

Також громада повинна визначитися з тим, на якому етапі поводження з побутовими відходами буде здійснюватися сортування. Один із варіантів – це сортування безпосередньо мешканцями на етапі утворення відходів. За умови, що мешканець обізнаний щодо правил сортування і відповідально перебирає своє сміття, відсоток якості відсортованих компонентів буде високим. Крім того, такий варіант потребує додаткових контейнерів для збору певних видів відходів, додаткових транспортних засобів для перевезення відсортованого сміття, а також площ для зберігання вторинної сировини до її реалізації.

Якщо громада розуміє, що не може забезпечити такі умови роздільного збору сміття на етапі утворення відходів, тоді запроваджується облаштування мобільної сортувальної лінії. Мобільна сортувальна лінія призначається для ручного сортування з виділенням ресурсоцінних компонентів у складі твердих побутових відходів (чорних та кольорових металів, скла, полімеру, деревини та паперу), облаштовується на базі вантажного причепа, обладнаного колесами для транспортування, і працює від щитової або генератора. Головною перевагою устаткування є мобільність лінії, що дозволяє здійснювати сортування на декількох звалищах.

Усі перераховані вище заходи спрямовані на забезпечення екологічно безпечного поводження з побутовими відходами та підвищення якості життя.

ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

● АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Центральним водопостачанням у громаді охоплено невеликий відсоток абонентів

с. Бараниківка. Наявна система комунікацій водопостачання знаходиться у вкрай незадовільному стані, що призводить до великих втрат і сумнівної якості питної води. Через відсутність очисних споруд система водовідведення не працює зовсім, і, як наслідок, у довкілля потрапляють неочищені стічні води.

Вживання неякісної питної води підвищує ризики виникнення надзвичайних ситуацій епідеміологічного характеру, зростання захворюваності населення, знижується рівень життя.

Неочищені стічні води, потрапляючи у довкілля, можуть слугувати причиною забруднення ґрунтів, поверхневих та підземних вод, порушення екосистеми в цілому.

Необґрунтовані втрати води призводять до виснаження ресурсу, зневоднення джерела водопостачання та необхідності спорудження нового.

● ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

1. Забезпечення населення громади питною водою належної якості

Для реалізації завдання необхідна реконструкція чинної системи водопостачання с. Бараниківка:

- реконструкція та капітальний ремонт зовнішніх водопровідних мереж села;
- заміна зношеного устаткування для забору води зі свердловини;
- встановлення засобів обліку води;
- встановлення зон санітарної охорони джерела питного водопостачання (свердловини);
- організація контролю якості води, що подається населенню для задоволення питних потреб.

Щодо с. Новоолександрівка та смт Красноріченське, необхідно розглянути можливість спорудження водних свердловин та водогонів для забезпечення питною водою мешканців населених пунктів.

2. Очищення стічних вод

Очищення стічних вод до нормативних показників може здійснюватись тільки за допомогою спеціальних інженерних споруд, які за технологією призначені для очищення, знешкодження та знезараження стічних вод, у тому числі господарсько-побутових.

Відповідно, для виконання завдання з безпечного відведення стічних вод з території громади, необхідно відновлювати і реконструювати зовнішні каналізаційні мережі з одночасним будівництвом локальних очисних споруд для очищення стічних вод у смт Красноріченське та с. Бараниківка. Крім того, слід врахувати надання послуг з вивезення та безпечного видалення рідких побутових відходів, каналізованих на вигріб, із домогосподарств та установ.

Реалізація заходів із забезпечення мешканців громади якісними послугами водопостачання та каналізування господарсько-побутових стоків не лише сприятиме поліпшенню житлових і соціально-побутових умов для жителів, а й підвищенню рівня інженерного облаштування села, зокрема матиме позитивний вплив на екологічну ситуацію в громаді.

РЕСУРСОЩАДНІСТЬ

● АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Ресурсоощадність – це проблема без меж і кордонів, як і більшість екологічних питань, що викликають занепокоєння. Сьогодні вона є особливо актуальною завдяки екологічній та економічній складовим. Усе частіше на місцях надають пріоритет енергоощадній практиці, інвестуючи у відновлювані джерела енергії, заміщаючи природний газ альтернативними видами палива.

Рациональне використання природно-ресурсного потенціалу є основою стратегічного планування громад. Доступ до недорогої, надійної, збалансованої та сучасної енергії є неодмінним фактором розвитку територій.

● ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ:

- покращити обізнаність щодо обмежених природних ресурсів;

- стимулювати громадян залучатися до використання енергоощадних технологій у побуті;
- модернізувати котельні за рахунок оновлення котлоагрегатів та переведення їх на альтернативні види палива, насамперед на об'єктах соціальної сфери.

Місцева енергетична політика повинна задовольняти основні людські потреби мешканців, підтримувати та поліпшувати життєдіяльність громади, бути орієнтованою на підвищення рівня життя з урахуванням місцевих умов.

Так, Красноріченська громада в економічному плані зорієнтована на розвиток аграрного сектору, представленого підприємствами з вирощування зернових та олійних культур. На сьогодні вже існує світова практика використання відходів від таких виробництв як альтернативні види палива.

Цим може скористатися і громада при розробці планів сталого розвитку, ресурсощадності та енергоефективності.

Приміром, соняшникове лушпиння – це побічний продукт, що з'являється при переробці соняшника на олію. Обсяги соняшникового лушпиння під час промислової переробки насіння становлять 17-20% від його маси. Серед багатьох варіантів його використання є переробка лушпиння на гранульоване паливо, що відрізняється екологічністю, зручністю зберігання й транспортування. Під час спалювання лушпиння соняшника, вуглекислого газу виділяється не більше, ніж при природному розкладанні деревини, а також утворюється мізерно мала кількість

шкідливих викидів. Зола, що залишилася після спалювання, цілком підходить для добрива рослин. На сьогодні ринок може запропонувати котли українського виробництва, які використовують лушпиння соняшника як паливо.

Використання соломи як палива в енергетичних потребах – це аграрний ресурс відновлювального місцевого палива, який може істотно поліпшити енергоефективність теплопостачання у регіонах. З кожного «зернового» гектара можна використати до 3 т соломи, що за теплотворною здатністю еквівалентно 1000 м³ природного газу. За оцінками експертів, а також на підставі досвіду західних країн, на локальні енергетичні потреби, без будь-яких істотних наслідків для родючості ґрунтів, можна використовувати до 20% отриманої соломи.

Солома, що використовується як паливо, здатна забезпечити різні енергетичні потреби: від генерування теплової енергії (нагрівання води, повітря) до отримання високотехнологічної пари, що може бути використано для виробництва електроенергії.

Отже, реалізація стратегічних цілей і завдань з захисту навколишнього середовища та ресурсощадності у середньо- та довгостроковій перспективах, неодмінно сприятиме позитивним результатам у сфері захисту довкілля та створенню безпечного середовища для людини шляхом покращення інфраструктури території, підвищення якості послуг водопостачання та водовідведення, санітарної очистки територій, повторного використання відходів, заощадження ресурсів, що, у свою чергу, є умовою добробуту населення та привабливості проживання у громаді.

